

*Свобода народам і людині!
За Українську Самостійну Соборну Державу!
Свободолюбиві народи, вдається в боротьбі проти
сталінсько - більшевицьких імперіялістів!*

ВІСНИК

О Р Г А Н
ПРЕЗИДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВІЗВОЛЬНОЇ РАДИ
(УГВР)

(ДРУГЕ ВИДАННЯ)

Ч. 4 (7).

СЕРПЕНЬ 1945

Рік II.

Київ

Львів

Свобода народам і людям!

За Українську Самостійну Соборну Державу!

*Свободолюбиві народи, вдається в боротьбі проти
сталінсько - більшевицьких імперіялістів!*

ВІСНИК

О Р Г А Н

**ПРЕЗИДІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВІЗВОЛЬНОЇ РАДИ
(УГВР)**

ЗМІСТ

1. — Від Редакції
2. — Звернення до українців на чужині
3. — Звернення до українських воїків на чужині
4. — Впали в боротьбі за Українську Самостійну Соборну Державу
5. — Відзначення
6. — РАДОВИЧ М. В.: У спільному революційно-визвольному всеукраїнському фронті боротьби
7. — НАСТАСИН І. М.: В умовах нової дійсності
8. — Із документів боротьби
9. — ДАНЧЕНКО І. В.; Картини краєвої дійсності
10. — Вістки з краю

ВІДРЕДАКЦІІ

У висліді останньої світової війни всі українські землі повторно знайшлися під ворожкою окупацією большевицької Москви. Залізний обруч довкруги них усе більше затиснюється і герметично замикається, а на український народ знову впав важкий тягар брутального поневолення й жорстокого гніту.

Сотки тисяч українського народу, яких военне лихоліття кинуло на чужину, відірвані від української землі, з страхом глядять у грядучі дні. Вони не чують ні гомону української боїової пісні, ні брязкуту української зброї. Де дальше, густа непроглядна мряка васлонює перед ними правдиве обличчя сучасної України. Під тягarem будня бачать перед собою ще тільки непевний шлях скитальця.

А тим часом на українських землях іде завзятий кривавий змаг. Український народ не впав під важким тягarem брутального ворожого насилия. Давній лицарський дух, дух княжих дружинників і завзятих козаків воскрес із могил і покликав увесь народ до зброї.

Український народ не знемігся і не зневірився. Він сьогодні, як одна лицарська бойова дружина, міцно стискає зброю у своїх твердих руках, боронить своїого права на життя й бореться за українську державу.

Хочемо, щоби про геройську боротьбу українського народу зновував світ, хочемо зокрема, щоби про неї знали всі українці на чужині. Хочемо проламати залізний обруч і пробити густі чорні мряки, що ділять нас від решти світу й від наших братів на чужині. Хочемо з нашими братами, поза межами нашої Батьківщини, творити одну сім'ю, що живе тим самим духом, тою самою вірою і тою самою великою ідеєю, яка зараз віднає нас і спрямовує на шлях революційно-визвольної боротьби весь український народ, ідею Української Самостійної Соборної Держави. Хочемо вкінці, щоб

до наших братів на чужині промовила не мова слів, але мова святої крові і жертв українського народу на українській землі. Ця мова зобов'язує всіх, для яких Україна не є тільки спомином та мрією, але змістом цілого життя. Віримо, що геройська боротьба українського народу об'єднає всіх українців на чужині під прапором одної ідеї — служби Країві, який бореться.

Тому видаємо оце перше, призначене для Українців на чужині, число „Вісника“ Української Головної Визвольної Ради (УГВР). Його призначення — розкрити правду про Україну, застіснити ідейно-духові зв'язки між українцями на рідних землях і на чужині й бути бойовим, бадьорим голосом української землі у мрічній емігрантській дійсності.

Слава Україні!

Редакція

**ДО ВСІХ НАСИЛЬНО ВІВЕЗЕНИХ З УКРАЇНИ,
І ТИХ, ЩО МУСІЛИ ПОКИНУТИ РІДНІ ЗЕМЛІ, БРАТІВ
І СЕСТЕР НАШИХ,
ДО ВСІХ УКРАЇНЦІВ НА ЧУЖИНІ —**

З В Е Р Н Е Н И Я

**ПРЕЗИДІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВІЗВОЛЬНОЇ РАДИ (УГВР)
І ГОЛОВНОЇ КОМАНДИ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ (УПА)**

**Дорогі Брати й Сестри !
Українські Селяни, Робітники, Трудова Інтелігенція !
Українці на чужині !**

До Вас, Брати наші й Сестри, до Вас, Українці на чужині, яких жорстока війна, або криваві злочини окупантів насильно вирвали з Рідних Земель та кинули на скитальщину в далеких чужинецьких краях, до Вас усіх, Друзі наші, звертаємося ми, Українська Головна Візвольна Рада й Українська Повстанська Армія, — та з далеких піль України, з її широких степів шлемо Вам наш дружній бойовий привіт ! Ми вітаемо Вас від сел і від міст України, від рідних Братів і Сестер Ваших, ми поздоровляємо Вас іменем тисячів борців нашої революційно-візвольної боротьби та іменем знаних і незнаних упавших лицарів наших, ми шлемо Вам гарячий привіт усього Українського Народу, що під ярмом кривавого окупанта страждає, але не гнеться, що сотки разів призначений ворогами на знищенння — живе й бореться !

Ми приносимо Вам свіжий подих рідних піль України та образ того, як і чим живе під цю пору Український Нарід, за що змагається, за що веде свою криваву, але завзяту й уперту боротьбу.

Бо мир, що його недавно проголосили переможні держави, настав для багатьох народів, але — не для України. Кривава шостирична війна проти розбійницької системи гітлерівського націонал-соціалізму принесла волю деяким західно-європейським народам, але вона не принесла волі поневоленим народам Сходу !

Бо не впали ще з них гітлерівські кайдани, не вспіli ще присохнути рани катуваних німецькими окупантами матерей і дітей наших, не опорожнилися ще тюрми й концтабори від гноєніх у них гітлерівськими сатрапами батьків і братів наших — а вже на землі свободолюбивих народів Сходу й Півдня Європи, а передусім на землі нашої України, наступив другий, добре знаний нам кровожерний ворог Українського Народу, гнообитель наших селян, робітників та інтелігенції — московсько-більшевицький загарбник.

І знову погиб новий окупант українських селян у колгоспне ярмо, знову прикріпив українських робітників на невільницю працю в заводах і заставив їх висотувати свої жили для нових п'ятирічок і нових воєн, він знову зчувається пад українською інтелігенцією і змушує її вислуговуватися його імперіалістичним інтересам, він знову наповняє тюрми й концлагери країнами Українського Народу, він знову жеє тисачі українських родин у степах Казахстану й тайги Сибіру, а підвали ненаситнього НКГБ наповняє трупами героїв революційно-визвольної боротьби Українського Народу.

Оцю свою винищувальну для українських народних мас роботу ведуть московсько-большевицькі імперіалісти внарі з забріханою акцією облудної пропаганди про «звільнення» України й других поневолених народів від гітлерівського ярма, про т.зв. свободний розвиток народів СССР, про демократію й свободу.

Та ні кому більше не обдурити українських народних мас і ні кому безкарно не поневолювати Українського Народу!

Український Нарід а з ним і другі поневолені народи Сходу відповіли на нове московсько-большевицьке поневолення скріпленою революційно-визвольною боротьбою за повне політичне й соціальне визволення, за відбудову власних національних держав. Бо, всупереч мирові на Заході, війна на Сході Європи для поневолених сталінським большевизмом народів ще не скінчилася! Вона триває дальше та ведеться під гаслом повного розвалу сталінсько-большевицької тюрми народів, як останньої твердині авторитарної реакції в світі, під гаслом свободи народам і людям, під гаслом повної перебудови Сходу на нових принципах та побудови вільних національних держав на етнографічних землях кожного народу.

В оцій боротьбі, що сьогодні ведеться на Сході Європи, а зокрема на землях України, в оцій боротьбі, що завтра захопить усі свободолюбиві народи світу та падасть нового обличчя й змісту майбутнім епохам, як виразник вічного змагання людства до свободи й прогресу – передове місце займає Український Нарід.

Коли в 1941 р. спалахнула над Сходом воєнна пожежа й німецько-гітлерівські «іберменіші», йдучи на зміну сталінській сатрапії, задумали закувати Україну в нові кайдани, Український Нарід, вірний традиціям своєї дотогоджаної визвольної боротьби, відповів стихійним, а відтак організованим опором на німецько-гітлерівські спроби його поневолення. Український Нарід не дав себе залякати німецькому теророві, він не зігнув спини перед узбреною по зуби німецькою імперією, як не згинав спини ніколи перед жодним наїздником віпродовж своєї многострадальної, але славної історії, а раз станувши на становищі оборони рідної землі перед ворожим насилиям, він почав власними ударами відповідати па ударі противника.

І це треба знати всім Вам, Дорогі Брати й Сестри, і всьому культурному світові:

— в оцій своїй крайнє ворожій поставі до німецьких загарбників віддержали українські народні маси — українські селянє, робітники й трудова інтелігенція, консеквентно від першого до останнього дня німецької

окупації.. Український Нарід не дав себе повести жодним Квіслінгам і Муссертам, ні іншим наймитам, які прив'язали б нашу визвольну справу до воза чужих імперіалістичних інтересів, а всіх нечисленних платних агентів чи наївних політичних епекулянтів, що хотіли здати Український Нарід на ласку німецького сатрапа, він зумів змести з поверхні життя та викинути поза його борти.

В оцій своїй однодушній революційній поставі українські народні маси єдиною лавою станули за своїми самостійницько-революційними керівниками, за своїм Революційним Політичним Проводом та спільними силами високо підняли самостійницькі пропори боротьби, незламно документуючи всьому світові тверду волю Українського Народу жити вільним і незалежним життям.

А коли терор німецько-гітлерівських наїздників і большевицько-партизанських парашутних зайдів почав щораз дужче наступати на життя й майно громадян України, Український Нарід покликав до життя свою збройне рам'я, свою славну Українську Повстанську Армію (УПА), що перейняла на себе охорону українських народних мас перед насильствами гітлерівсько-сталінських імперіалістів.

І вкрились ліси й гори, балки й чагарники України повстанськими загонами новітніх ураїнських козаків, месників за ворожий терор і борців за волю народу. І промовило болотисте Полісся та розлога Волинь, заговорили лісисті Карпати, озвались таємні Дніпрові плавні, а за ними й широкі українські степи. З усієї України, з усіх її закутків озвалась тверда мова кулеметів, що стала відновіддю українських народних мас на ворожі намагання закувати їх у кайдани.

І почавши з зими 1942-1943 рр., на цій твердій мові розмовляє Український Нарід зі своїми ворогами десьօгодні і розмовляти не на ній так довго, доки остання нога імперіалістичного наїздника не зникне з України! Бо Український Нарід ніколи не зрезигнує зі своєї боротьби за волю, а раз розпалене полум'я підпольної самостійницької, збройної боротьби українських народних мас проти наїздників - ніколи не потухне!

Воно не потухло досі, цебто майже по півторарічній новій большевицькій окупації України. Сьогодні знову, як і в минулих роках, Україна в розгарі своєї революційно-визвольної боротьби.

І це хотіли б ми, наші Брати й Сестри на еміграції, довести до Вашого відома. Ми хочемо, щоб Ви й увесь свободолюбивий світ дізналися про те, що Український Нарід не тільки не зрезигнував із своїх політичних цілей, але якраз в умовах найважчого сталінсько-большевицького терору скріпив і посилив свою революційно-визвольну боротьбу. Сьогодні знову ліси, гори й степи України повні тих, що волі прагнуть і що за народні інтереси постоють готові. Сьогодні громадяне України знову станули на захист своїх політичних і соціальних прав, у боротьбі за власну державу, а кожна українська душа й кожна українська хата стають нездобутими твердинями в боротьбі проти кривавого сталінсько-большевицького наїздника.

Зокрема оцей факт єдності й спільної боротьби Українського Народу проти ворогів хотіли б ми, наші Брати й Сестри на чужині, довести до Вашого відома. Незалежно від усіх підступних спроб сталінсько-большевицьких загарбників та їхніх платних підбрехувачів, усі ми тут, на українських землях, стоїмо в одній лаві боротьби, в єдиному всеукраїнському фронті, у дружньому змаганні українських селян, робітників і трудової інтелігенції за здійснення наших найвищих національних ідеалів, за відбудову Української Самостійної Соборної Держави. Нас тут не ділять кордони, нас не роз'єднують жодні територіальні, віроісповідні чи психологічні різниці, ні партійні спори, бо партій тут немає! Тут є тільки єдиний Український Нарід, який страждає, але бореться в єдиному революційному фронті! Його юнацтво єдине наша свята ідея, а кріпить незламна віра в перемогу!

І звертаючись до Вас, наші Брати й Сестри, в оцей важкий, але героїчний час, ми – як Найвищі Керівники революційно-визвольної боротьби Українського Народу на рідних землях, кличемо Вас пом'януть великі дні цієї історичної боротьби, що тепер ведеться на стежах України. Ми кличемо Вас передусім склонити Ваші голови перед країнами Українського Народу, впавшими героями нашої революційно-визвольної боротьби. Водночас взвиваємо Вас, що є синами того самого Українського Народу, стати гідними Ваших братів і сестер, Ваших батьків і матерей, що всі, по своїй силі, в єдиному фронті боряться за відбудову Української Держави. Зокрема взвиваємо Вас стати гідними тисячів отих знаних і незнаних борців – стрільців і старшин Укрїнської Повстанської Армії (УПА), що день - у - день і ніч - у - ніч захищають свій народ від ворожого насилия, що в повній відданості її посвята щодня й кожної години глядять у вічі смерті та боронять честі українського жовпіра, а як треба, гідно вмирають за друзів і за народ свій. Ми взвиваємо Вас бути гідними синами народу, який видав із себе Українську Повстанську Армію (УПА), ту армію, що в повній незалежності від будь-яких зовнішніх сил та в оперті виключно на власні сили Українського Народу безпереривно бореться від трьох майже років, збросю реалізуючи одиноко правильну, вповні незалежну українську самостійницьку політику, що за цей час виросла до ролі серйозної військово-бойової та політичної сили і стала могутнім чинником нашої визвольної політики.

Довкруги УПА, що в сучасний момент являється дорогоцінним скарбом та власністю всього Українського Народу, її довкруги нас, як Найвищого Політичного Керівництва Українського Народу в його революційно-визвольній боротьбі, об'єдналися найширші маси всієї України, українські селяни, робітники й трудова інтелігенція, створивши єдиний незламний фронт спільної боротьби. Тому:

— звертаючись до Вас в оцей історичний момент, наші Друзі на еміграції, ми кличемо Вас також там у далеких краях Європи й усього світу, станути єдиним сильним фронтом за велике спільне діло, за відбудову Української Самостійної Соборної Держави.

Нехай підуть у непам'ять усі спори, хай маліє та зникає все, що може Вас ділити, хай живе й розвивається те, що Вас єднає, що Вас лу чить, що робить із Вас могутнє українське рам'я на вигнанщині, яке даєть піддержку Краєві та поможет всьому народові нести важкий тягар визвольної боротьби. Тільки спільним зусиллям Краю й Еміграції, тільки при вміному використанні назовні боротьби, що ІІ веде сьогодні Край, тільки у спільній акції всього українства - здобудемо Українську Державу.

Тому, наші Брати на чужині - всі Ваші сили віддайте на службу Краєві, на допомогу тим, що боряться, що, не зважаючи на всі ворожі насильства й підступи, високо держать прапор нашої революційно-визвольної боротьби. Хай не буде ніодного з Вас, що стояв би озторонь гігантних змагань, які веде в сучасний момент Український Нарід за своє право на існування, на вільний політичний і соціальний розвиток.

Усі на фронт спільної національно-визвольної боротьби, кожний на стійку, байдуже, де він не перебував би, завжди у глибокій свідомості Великої Ідеї, що за неї ми боремося!

А тих зноміж Вас, Друзів наших, що між Вами найсильніші й найкращі, тих, яких притягають до себе широкі лани України - ми ждемо тут! Вас привітають наші рідні ліси й степи, Вас приймуть у свій гурт випробувані й заправлені в боях героїчні українські повстанські загони.

Хай живе єдиний, спільний революційний Фронт боротьби Українського Народу!

Хай живе єдність Краю й Еміграції!

Всі наші зусилля й усі наші труди віддамо на потребу нашим героїчним бійцям і старшинам нашої славної Української Повстанської Армії (УПА), підпільним борцям українського самостійницького фронту й усьому Українському Народові, що бореться на Рідних Землях!

Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава!

Вічна пам'ять і слава героям нашої революційно-визвольної боротьби, що впали за кращу долю Українського Народу!

Смерть сталінсько-большевицьким загарбникам!

Україна, в липні 1945 р.

Слава Україні!

ПРЕЗИДІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВІЗВОЛЬНОЇ РАДИ (УГВР)

ГОЛОВНА КОМАНДА
УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ (УПА)

**ДО ВСІХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ,
ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПОЗА МЕЖАМИ БАТЬКІВЩИНИ —**

З В Е Р Н Е Н Н Я

ПРЕЗИДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВІЗВОЛЬНОЇ РАДИ (УГВР),
СЕКРЕТАРІАТУ ВІЙСЬКОВИХ СПРАВ УГВР
І ГОЛОВНОЇ КОМАНДИ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ (УПА)

Українські Вояки!

З рідної України, з наших зруйнованих сел і міст, з наших могилами вкритих і знаряддями розораних піль та ворогами стоптаних степів, з наших таємних лісів, ми, найвищі Керівні Органи Українського Народу на час його візвольної боротьби за власну суверенну державу, передаємо Вам наш бойовий привіт!

Минає рік, як Ви — одні в рядах чужих армій, другі як учасники попередніх візволючих змагань — залишили рідні землі, з яких уступував кривавий німецький окупант, і на які знову грінув відвічний лютий ворог Української Землі — большевицько-московський загарбник. Не хочемо тут входити в те, чому частина боєздатних синів українського народу була змушенна воювати в чужих, ворожих Україні арміях, під чужими прапорами й за чужі імперіалістичні інтереси. Не питаемо сьогодні — хто винець, що українські боєздатні сили розпорошились по всій Європі, а не стали всі до одного лавою під наші рідні національно-візвольні прапори на Українській Землі. Хочемо ствердити тільки одне:

не зважаючи на важке та — здавалось би — безвихідне положення Українського Народу в часі московсько-німецького змагу за володіння над Україною, Український Нарід не дав себе поневолити і проявив непохитну волю жити самостійним державним життям на своїй землі. На сторожі цієї волі він поставив збройні кадри своїх спілків — УКРАЇНСЬКУ ПОВСТАНСЬКУ АРМІЮ (УПА).

В роках грізного лихоліття Українська Повстанська Армія підняла прапор візвольної боротьби за Українську Державу і не дозволила його потоптати ворогам Українського Народу. Вона була і є виразником і живучим доказом повної незалежності від будьяких зовнішніх чинників української візвольної політики та революційних керівників, що слу жили і служать єдино справі Українського Народу. Вона

зберегла чистоту ідеї і правильну політичну лінію визвольної української боротьби та врятувала вояцьку честь свого народу. Своєю зброєю і кров'ю своїх стрільців вона писала нові сторінки до історії українського війська.

Продовж трьох років боротьби не зламали її неситі германські наїздники, не впала вона теж на коліна перед енкаведівськими червоними ордами!

Гітлерівська Німеччина, один із ворогів України, вивінена всіми модерніми воєнно-технічними засобами, розторощена впала та зложила зброю. — Українська Повстанська Армія, заправлена в боях з гітлерівськими наїздниками, в свою чергу, вже більш року бореться успішно з большевицькою Москвою і являється сьогодні єдиним оборонцем української самостійницької ідеї, оборонцем громадян України перед кривавим большевицьким терором і насиллям, месником народних кривд.

Кров'ю найкращих синів спливас Українська Земля, та ніщо не захитало віри в остаточну перемогу її жодна більшевицько-московська сила не скрушиТЬ з брої українського повстанця! Бо крім зброї, його серце горить ще полум'ям віри в незмінність і непобідимість ідеї боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу. І це паймініша зброя повстанця!

Українські Вояки на чужині!

Нам відоме Ваше трудне положення, нам відомо, що Ви опустили зброю з рук, якої не довелось Вам ужити в рішальний момент у боротьбі за Українську Державу. Та не зважаючи на те, ми радіємо, що Ви збереглись у вирі сучасної боротьби, бо віrimо, що одної зброї Ви не дали собі вирвати і ніколи в жодних умовах її перед ворогом не зложите. Ця зброя — це віра в ту саму Ідею, за яку сьогодні боряться українські повстанці, це кожночасна бойова готовість — ту віру обернути в чин і машерувати там, де сурмлять бойові сурми, де торохкетять кулемети, де гудуть гармати, де ведеться кривавий змаг за бути чи не бути Українському Народові й Українській Державі!

Українські Вояки на чужині!

Хоч поділили нас кордони, — ми хочемо творити з Вами одну бойову дружину! Ми хочемо, щоб усі Ви все своє знання, свої сили, свій труд і — як цього зажадає від Вас рідна Україна — своє життя готові були пожертвувати для волі її величі її!

Коли хто з Вас готовий боротись у важких умовах повстанського життя, тоді вертайтесь на рідну землю! Вона Вас привітає як своїх синів і нових борців за її волю! Вертайтесь Вам відомими шляхами! Бережіться большевицьких ко-

місій і транспортів, бо всі ті, що при їх помочі верталися, ще дотепер своєї батьківщини не побачили. Для них приготував кремлівський тиран вітчизняний подарунок — нову п'ятирічку, далеко від рідної України, в невільничих сибірських заводах.

Всі Ви, що залишаєтесь на чужині, пам'ятайте, що весь Український Нарід веде затяжну боротьбу за едину священну ідею — Українську Державу! Довкруги цієї ідеї і під керівництвом найвищих революційних органів лавами становили всі, що не служать чужим імперіям. Хай для Вас, Українські Вояки, ця пригадка буде дорожковказом, ясно горіючим смолоскипом серед темряви еміграційного життя!

Всі Ваші сили, Ваше знання, Ваш труд віддати на службу Краєві і його боротьбі — це для Вас наказ! Наказ, який передає Вам Український Нарід, що бореться, кривавиться і перемагає!

Віримо, що Ви, Українські Вояки на чужині, не станете осторонь цієї боротьби, але внесете до неї свій досвід і свій труд!

Ми свідомі того, що перед нами важкий шлях боротьби, яка вимагає героїзму й кривавих жертв, та ми не сумніваємося, що Ви, Українські Вояки, перші на чужині станете па цей шлях жертвою боротьби й праці, щоб соромом не вкрити імені українського вояка й землі своєї.

Героїчна боротьба наших предків і українських повстанців та пам'ять про їх лицарську смерть за Українську Державу — це для Вас наказ!

З'єднані одною вірою в боротьбі, під одним керівництвом революційним проводом, здобудемо волю Українському Народові, відбудуємо Українську Самостійну Соборну Державу та здійснимо заповітній образ княжих часів, машеруючи як нові княжі дружинники, щоб „шоломами своїми зачерпнути води із далекого Дону“.

Постій, в липні 1945 р.

Слава Україні!

ПРЕЗИДІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВІЗВОЛЬНОЇ РАДИ (УГВР)
СЕКРЕТАРІЯТ
ВІЙСЬКОВИХ СПРАВ УГВР
ГОЛОВНА КОМАНДА
УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ (УПА)

В ПАЛИ В БОРОТЬБІ
ЗА
УКРАЇНСЬКУ САМОСТІЙНУ СОБОРНУ ДЕРЖАВУ

Ростислав Волошин-Павленко, років 35, уродженець Волині, визначний суспільно-громадянський діяч ПЗУЗ, організатор визвольного руху в довоєнній Польщі, бувший в'язень польських, большевицьких і німецьких тюрм і таборів; організатор відділів УПА на Волині й Поліссі, Предсідник III. Надзвичайного Великого Збору ОУН в серпні 1943 р., Предсідник I. Конференції Поневолених Народів у листопаді 1943 р., Предсідник I. Великого Збору УГВР в червні 1944 р., член Проводу ОУН, член Української Головної Визвольної Ради й Генерального Секретаріату УГВР, згинув у бою геройською смертю, в боротьбі з большевицьким загарбником, у місяці серпні 1944 р.

Слава Героев!

ПРЕЗІДІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ РАДИ
ГОЛОВНА КОМАНДА УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ
ПРОВІД ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

Йосип Позачинюк-Шугай, років 34, уродженець Вінниччини, визначний український письменник і революційний діяч ОСУЗ, бувший політичний в'язень большевицьких і німецьких тюрм і таборів, організатор відділів УПА на ОСУЗ, учасник І. Конференції Поневолених Народів у листопаді 1943 р., учасник І. Великого Збору УГВР в червні 1944 р. і член Української Головної Визвольної Ради, згинув у бою геройською смертю, в боротьбі з большевицьким загарбником, у місяці лютні 1945 р.

Слава Героеві!

ПРЕЗИДІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВІЗВОЛЬНОЇ РАДИ
ГОЛОВНА КОМАНДА УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

Яструб, років 38, уродженець ОСУЗ, бувший майор Червоної Армії, організатор УПА на ОСУЗ, Командир УПА, нагороджений посмерті найвищим відзначенням хоробрості як перший старшина УПА — золотим хрестом бойової заслуги І. класи, згинув у бою геройською смертю, в боротьбі з большевицьким загарбником, у місяці травні 1945 р.

Слава Героеві!

ПРЕЗИДІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВІЗВОЛЬНОЇ РАДИ
ГОЛОВНА КОМАНДА УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

З У Р Я Д О В ИХ ВІСТЕЙ (ВІДЗНАЧЕННЯ)

Президія Української Головної Визвольної Ради відзначила, на внесок Головного Командира Української Повстанської Армії, на **айвищим орденом хоробрости**

Командира УПА Яструба,
як **першого старшину Української Повстанської Армії,**
ЗОЛОТИМ ХРЕСТОМ БОЙОВОЇ ЗАСЛУГИ І. КЛЯСИ.

Слава Україні!

СЕКРЕТАРІАТ ПРЕЗИДІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВІЗВОЛЬНОЇ РАДИ

Постій, 30. дня
м. травня 1945 р.

Президія Української Головної Визвольної Ради відзначила, на внесок Командира Української Повстанської Армії,

Командира IV. Весенню Округи УПА-Захід
Гуцула
ЗОЛОТИМ ХРЕСТОМ БОЙОВОЇ ЗАСЛУГИ II. КЛЯСИ.

Слава Україні!

СЕКРЕТАРІАТ ПРЕЗИДІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВІЗВОЛЬНОЇ РАДИ

Постій, 30. дня
м. травня, 1945 р.

Заввага: Інших урядових вісток Президії УГВР, з огляду на призначення цього числа ВІСНИКА для закордону, не подається.

У СПІЛЬНОМУ РЕВОЛЮЦІЙНО-ВІЗВОЛЬНОМУ ВСЕУКРАЇНСЬКОМУ ФРОНТІ БОРОТЬБИ

(До генези УГВР)

Вступні ствердження

Повторна окупація большевиками українських земель у роках 1943-44 збіглася з одним фактом дуже далекийдучого значення для життя й боротьби українського народу. Фактом цим являлася щораз глибша кристалізація внутрі української нації революційно-візвольних сил та об'єднання довкруги них усе ширших українських народних мас. При тому процес цей проходив в умовах найбільш жорстокого й нещадного окупантського терору, зарівно німецько-гітлерівських, як і сталінсько-большевицьких загарбників, не говорячи вже про всі оті знищення й насильства, що їх приносило населенню України саме повторне прокочування фронтів по українських землях.

З другого боку оцей процес проходив у боротьбі та випливав із факту, що маси були в цій боротьбі безпосередньо заінтересовані, підсвідомо прямо вичуваючи незмінну вимогу активно станути на оборону своєго права на життя й розвиток. Була це нераз пряма боротьба за саме фізичне існування народу й людини, яким окупанти загрожували знищенню, і тому нічого динного, що в тих умовах маси відчували нерозривну луčність між їхнім життям та існуванням, а життям цілого народу, як органічної спільноти. Це родило бажання єднатися у спільні лави, під прапорами одної ідеї, під спільним революційним керівництвом.

Роки німецької окупації України стали давно небаченим і непережитим в Україні періодом поспішного органічного процесу наростання революційних настроїв у щораз ширших масах та поспішної розбудови організованих революційних кадрів, шляхом безпосередньої участі мас у боротьбі. Тільки непригожим зовнішнім умовам треба приписати, що оцей нормальний і знаний в історії всіх революцій процес не довів до повного революційного виладування, отже до такого зудару з окупантським режимом, що приніс би його розвал.

Але того, що недогідні умови могли припинити у відношенні до ворогів, не могли припинити на внутрішньо-українському відгинку, а саме завершення цього довголітнього процесу, а завершенням цим являлося оформлення одного, верховного, всеукраїнського, революційного керівництва визвольною боротьбою цілого народу.

Таким способом, на переломі німецької й поворотної большевицької окупації, український нарід досягнув того, що було завжди ціллю всіх його кращих синів та його керівників, а саме об'єднання народу на плятформі одної ідеї й політичної програми та під проводом одного всенароднього центру.

Які були етапи того історичного досягнення? Як та в яких умовах проходив оцей складний процес унутрі українського народу, що дозволив йому вступити в нову большевицьку окупацію із сильними, зарівно ідейно-політичними, як також організаційними позиціями?

Невдача визвольних змагань 1917-21 рр. та визвольна боротьба українського народу в періоді по революції 1917 р.

Щоб відповісти на вище поставлене питання, треба вернутися до минулого, цебто до періоду після жовтневої революції та проведених тоді спроб відбудувати, а відтак удержати українську державу.

Одною з принципових причин невдачі тодішніх наших визвольних змагань була недостача одної ясно скристалізованої ідеї, яку пропонували б народні проповідники та в яку маси повірили б. Ідейно-політична невиклярованість тодішніх українських політичних програм і вічне хитання політичного керівництва довели до того, що маси частинно опинилися в таборі наших ворогів. Хоч був це тільки наслідок повної дезорієнтації, а не прихильності українських народніх мас для чужої ідеї, факт цей пересудив про те, що прогресивні ідеї революції в Україні реалізували наші вороги, роблячи, очевидно, це по-своїму. А там, де маси не повірили большевицькому обманові, приходила збройна сила большевицьких наїздників, що у висліді довела до ворожої окупації України. Так дійшло до політичного й соціального поневолення українського народу. Попри все інше, українському народові було задано ще й той удар, що його ідею, ідею його вільного життя, отже самостійницьку ідею, намагалися большевики облудно компромітувати, як ідею реакційну.

Після того, як одверті збройні змагання були програні, революційно-визвольна боротьба українського народу виявилася в трьох формах.

Перша форма — це була спроба дальшої повстанської боротьби. Хоч ця боротьба продовжувалася декілька років від моменту, коли перестала існувати нормальна українська державно-політична влада в Україні, однаке не могла вдергатися на довшу мету, зарівно з зовнішніх як і внутрішніх причин. Зовнішньо — розрахунки на війну Заходу з СССР себе не виправдали, а внутрішньо — тодішні повстанські загони були, з огляду на свою розорошеність, брак твердого центрального керівництва й слабі політичні позиції, неспроможні ставити на довшу мету опір щораз кріпшаючому большевицькому режимові.

Тому тодішні керівники самостійницького руху були змушені рішатися на інші форми боротьби. Йшло про підпольно-конспіративну визвольну боротьбу. Це була друга форма, в якій шукали в той час вияву українська самостійницька думка й чин. Оця боротьба була очолювана рядом підпольних осередків, а передусім діями Братства Українських Державників (БУД) та Спілки Визволення України (СВУ). Але слабості попередньої форми боротьби, отже партізанки, перелилися також на тодішнє українське підпілля. Перш за все — ідейно-політичні недостачі. У висліді помилок керівників самостійницького руху в періоді революції й після неї, большевики в забріханий спосіб компромітували українську самостійницьку ідею, а її керівників п'ятнували як нереальних і далеких від життя мрійників. У цей спосіб поборювали большевики також БУД і відтак СВУ, а ідейно-політична зброя оцих організацій не була вистарчаючою, щоб виказати всю облуду большевицьких тверджень.

Оця недостача збільшилась у висліді організаційних браків: СВУ була передусім інтелігентською організацією, а вслід за тим не розбудувала належно своїх кадрів серед селянства, а ще менше серед робітництва. Це рішало про її слабість. Це дало також змогу большевикам, зарівно ідейно як і організаційно, бити по СВУ, щоб відтак її в основному ліквідувати. В цей спосіб Спілці Визволення України не вдалося стати могутньою, всенародньою, революційною, політичною організацією, але тим не менше вона стала для цілої України виразним пропором самостійниц-

тва, одним із етапів його розвитку, до якого нав'язали наступні революційно—самостійницькі дії.

Самостійницька боротьба українського народу, здавлена в партизанських формах і в формах конспірації СВУ, проявила себе в той час у третій формі, а саме в формі боротьби за культурно-політичне відродження української ідеї, за її новий зміст і за повний розвиток українського народу в умовах нової большевицької дійсності. Це був період, знаний пізніше під одною збріною називою хвильовизму, що, поставивши собі в початках лише завдання культурного відродження, переродився скоро в могутню революційну течію, що охопила собою не тільки культурне, але й політичне та господарське життя народу та кінчала наскрізь політичним гаслом „геть від Москви“, в розумінні боротьби проти ворожого для народів Сходу імперіалістичного центру. Це була успішна спроба надати нового політичного і соціального змісту українській визвольній ідеї, в основі якої мали лежати, з одного боку — всі позитивні здобутки революції, яку робив український народ і за яку по-клав величезні жертви, а з другого боку — боротьба проти чужого імперіалістичного центру, який, використовуючи революційні гасла, старався за ними провести їх ними прикрити грубий шовіністично-імперіалістичний зміст.

Хвильовизм, включаючи в себе нові прогресивні ідеї, став у скорому часі центром опору всього відродженого, новітнього українства проти московсько-большевицьких імперіалістів. Це була нова стадія, великий щабель вище в розвитку української політичної думки та визвольної боротьби українського народу. Імена Хвильового, Шумського, Волобуєва, Скрипника та других і їхні дії засвідчували здоровість українського генія, що навіть в умовах важкої большевицької дійсності вмів себе виявити в усіх секторах суспільного життя та проводити свою лінію революційного самостійництва. Нічого дивного, що по речниках нової відродженої української визвольної ідеї слідував жорстокий большевицький удар. Московські большевики зразу побачили величезну загрозу, що йшла для них із України і підважувала їхні позиції не тільки на українських землях, але також серед інших поневолених народів ССР. Бо те, що заслуговує на підкresлення зокрема сьогодні, в сучасній стадії революційно-визвольної боротьби українського народу — це все сюзіність політичної концепції хвильовизму, отже підготова й вимірювання удару в імперіалістичну Москву не тільки з України, але й із усіх інших поневолених московсько-большевицькими загарбниками теренів.

Удар по речниках хвильовизму, що збігався з ударами по представниках давньої дореволюційної течії українства, послабив у великій мірі український національно-політичний потенціал у довоенному ССР. Закроєні відтак на ширшу скалю чистки з 1934 і 37 pp., довели до того, що в днях вибуху війни в 1941 р. український народ не був спроможний до більшого революційного виступу. До того, звичайно, причинялися також недогідні зовнішні умови.

В яких формах виявлялася українська самостійницька ідея та революційно-визвольна боротьба українського народу в новій воєнній обстановці? Як проходив процес відродження нашої ідеї та як кристалізувався спільній революційний фронт усього українського народу?

Перед тим декілька слів про позиції української самостійницької ідеї на Західних Українських Землях, в умовах польської окупації. Обмежуємося тільки до стверджень.

Завдяки довгому розвоєвому процесові української самостійницької ідеї і форм боротьби українського народу, від бойово-військових акцій УВО почавши, почерез боротьбу в органічно-легальних секторах політичного, культурного й еко-

номічного життя народу, аж до масового революційного руху ОУН, українська самостійницька ідея, як ідея, боротьби українського народу за власну державу, стала єдиною й панівною на всіх Західних Українських Землях і всеціло полонила українські народні маси. Роки 1939-41 принесли для ЗУЗ і їх революційного руху нову зустріч із Сходом. Це дало початок об'єднанню народу й едності його політичних ідей та форм боротьби. Але те, що лише у невеликих зачатках могло бути проведено в той час, розвинулось і завершувалось щойно в умовах німецької окупації України. Тоді доконувалась синтеза.

Війна на Сході в 1941 р., наші вихідні політичні позиції та зудар із пімецьким імперіялізмом

Початок війни на Сході, з якою в умах українства в'язалося впродовж 20-ти років надія на розвал СССР і творення догідної нагоди відбудови української держави, проходив в особливо недогідних умовах для сповнення названих надій, чи принаймні для ширшої, голосної для цілого світу маніфестації волі українського народу. На це зложились передусім причини зовнішньо-політичного порядку.

Вже надовго перед війною стало для керівних українських революційних політичних чинників ясно, що війна гітлерівської Німеччини проти СССР включає в собі, побіч можливості розвалу сталінської тюрми народів, також небезпеку поневолення українського народу германським імперіялізмом. Тому в постановах ІІ. Великого Збору Організації Українських Націоналістів з квітня 1941 р., що був проведений після очистки цієї організації від реакційно-опортуністичних і зорієнтованих на чужі сили елементів, було затверджено постанову, що:

„ОУН продовжуватиме всіми силами революційну боротьбу за визволення українського народу, без огляду на всі територіально-політичні зміни, які зайдуть б на терені Східної Європи“.

Вірні цій генеральній лінії своєї політики, революційно-самостійницькі керівні чинники, що стояли в хвилині вибуху війни на Сході в боротьбі проти большевицьких наїздників, піддержали давлені 20 років окупантами прагнення українських народніх мас до відбудови власної держави. Висловом оцих прагнень народу був проголошений у Львові, дні 30. червня 1941 р., Акт Державної Самостійності України. Акт цей був завершеним двадцятирічного процесу революційно-визвольної боротьби українського народу проти московсько-большевицьких наїздників, а водночас політичним чином українського народу, що ставив нового гітлерівського окупанта перед доконаним фактом віднови української держави.

Звичайно, німцям, які йшли на Україну з плянами обернути її в колонію, йшло про те, щоб застать в Україні політичну порожнечу, значить об'єкт, отже хлібодайні терени та послушну масу рабів. Тим часом вони зустрілись із актом державної самостійності України, отже з пламеною маніфестацією державно-політичної волі українських народніх мас. Бо за проголошенням самостійності у Львові й покликанням до життя Національними Зборами Державного Правління з Ярославом Стецьком як Головою Уряду на чолі, слідували сотки таких же актів у всіх містах і селах західних, південних та осередніх українських земель, починаючи з Львів, Перемишля, Дрогобича, Тернополя, Станиславів, Луцька, Рівні, Ковеля, Сарні, Коростеня, Кам'янець Подільський, Проскурів, Вінницю, Козятин, Фастів, Васильків і другі міста України. Впарі з проголошенням самостійності йшло організа-

ційно-державне наладнування апарату адміністрації в терені та виконування влади іменем українського народу та його Уряду, створеного незалежною волею народу та всупереч волі нового німецького окупанта.

Таким способом, завдяки Актові Самостійності та державно – організаційній роботі, проведений у терені, було задокументовано всьому світові незалежну волю українського народу жити вільним державним життям. Завдяки тому також український народ кінчив із брехливою легендою, поширюваною нашими ворогами, зокрема большевицькими загарбниками, про т. зв. зв'язаність української самостійницької ідеї й українських самостійницьких змагань із чужими чинниками. Бо за могутньою маніфестацією всенациональної волі до державного життя станули в той час у единому, однодушному фронті найширші народні маси України.

Німецькі загарбники відповіли організованим терором на революційно-самостійницьку поставу українського народу. Вони зразу арештували замітніших членів Уряду, з його головою на чолі, (одного з них, П'ясецького, відтак розстріляли) та кинули в концентраційні табори. Впарі з тим почався в kraю терор, що значив себе масовими арештами та розстрілами передових борців українського революційного руху та всіх тих, що в той час станули на службі української влади.

Щоб викликати враження у світі, що український народ не прагне волі та щоб скомпромітувати українську самостійницьку ідею, німецько-гітлерівські загарбники почали скажену пропагандивну акцію проти Акту Самостійності, проти Уряду, проти Національних Зборів, намагаючись доказати, що таких актів і установ узагалі не було, а якщо й були, то, зі становища нових окупантських володарів України, вони нелегальні.

Ta це нічому не захитало однодушної постави народу, що, раз проголосивши своє право на вільне життя, тепер готувався до його оборони перед окупантським терором. Тільки невеликим виломом з отого всеукраїнського фронту стала акція деяких збаламучених кругів із реакційно – опортуністичної й несамостійницької групи Мельника, що ради вузько-групових цілей, у той час стала знаряддям у руках німецьких загарбників у їхній акції проти української самостійницької ідеї та визвольної боротьби українського народу. Ale акція цієї групи проти самостійницько-державних виявів українського народу не увінчалася жодним успіхом, а Й наївні надії на можливості співпраці з німцями осудили найстрогіше народні маси. Bo всі ті спекулянтські розрахунки були далекі від самого народу, який уже в перших днях німецької окупації поставився до неї крайньо вороже та підняв проти неї боротьбу. Пізніше ще намагались німці поставити на свою службу платних агентів у стилі ославленого Штепи, редактора т. зв. „Нового Українського Слова“, та ширити при їхній помочі роздор в українському народі, ale жоден із тих заходів не приніс їм бажаного успіху.

Нічого в тому напрямі не помогло ворогам українського народу також друге рам'я їхньої протиукраїнської акції, цебто б о л ь ш е в и к и . Також вони почали в той час сильну пропагандивну акцію проти української самостійницької ідеї, намагаючись її на свій лад скомпромітувати, ale народні маси інстинктивно вичули правду нашої революційної ідеї і Її чистоту та поставили себе вороже також до бельшевицьких вихваток.

На такому тлі, з одного боку — виразної самостійницько – визвольної акції українського народу, з другого — окупантського терору, що почав щораз сильніше розгарятися в Україні, почався в 1941 р. процес кристалізації революційно-визвольних сил у новій дійсності на всіх землях України, що по кількарічній боротьбі довів у своїму завершенні до створення одного всеукраїнського революційно-визвольного центру. Ale в основі цього процесу лежав розвиток української

Їнської самостійницької ідеї та її очистка від усіх клеветних ворожих пропаганд, розбудова революційної програми та політичної концепції українського народу. Всенародне об'єднання на одній платформі та під одним політичним керівництвом, завершене в 1944 р., було наче спілим овочем, що родився й дозріав у процесі боротьби, в сталій конfrontації політичної програми з дійсністю та в нерозлучній зв'язаності з народом, з його життєвими інтересами.

Приглянемось більше цьому процесові.

Передумови перемоги самостійницької ідеї та успішності революційно-визвольної боротьби

Приймаючи, що основною передумовою успішності нашої революційно-визвольної боротьби являється могутня революційна ідея, що змобілізує довкруги себе маси та заставить їх до активної участі в боротьбі за українську державу, керівники революційно-самостійницького руху виходили в своєму широкому стратегічному плані визвольної боротьби з залеження, що такою ідеєю може бути тільки **закорінена в надрах душі народів мас України ідея** в повні незалежного від будь-яких сторонніх сил, вільного, національно-політичного й соціально-економічного розвитку, ідея, що була висловом бажання мас до волі й культурного життя, ідея, якою здійснення мало принести сотки разів обманеним масам волю, волю для цілого народу й для людини, право на працю й на плоди з неї. Такою ідеєю могла бути тільки ідея Укрayнської Самостійної Соборної Держави (УССД), бо жодна інша форма суспільної організації мас, поза власною державою, не забезпечує їх перед експлуататорами та гнобителями. Те, за чим були спрагнені маси по 23-ох роках підсталінського страждання і в умовах не менш жахливої гітлерівської окупації, могли вони осигнати тільки у власній, вповні незалежній державі, здобутій народом, але й ним кермованій.

Щоб одначе маси повірили, що якраз ідея УССД є висловом їхніх прағнень, і що та держава стане забезпеченням та гарантом їхніх інтересів, — а се довір'я мас було передумовою їхньої активної участі в боротьбі, — треба було провести деякі передумови, а це:

1. виказати безсумнівну чистоту української самостійницької ідеї й повну незалежність українських визвольних змагань за українську державу від будь-яких сторонніх чинників,

2. показати, наскільки самостійницька ідея є безпосередньо зв'язана з життям народу, з його інтересами, що на практиці означало ведення революційно-визвольної боротьби під гаслом охорони народніх інтересів перед окупантським знищеннем,

3. вказати на соціально-прогресивний зміст української самостійницької ідеї, зокрема в протиставленні до соціально-реакційної большевицької системи організації суспільства й знаряддя продукції,

4. показати нашу революційну ідею й вести боротьбу на тлі ширшої політичної концепції, що виходила б із факту, що український народ веде боротьбу проти кліки імперіялістичних обманців та зрадників п'єредових ідеалів великої революції з 1917 р., та в комплексі цілого СССР, отже в ряді поневолених тим же імперіялізмом народів.

При виконанні цих завдань не починали українські самостійники в 1941 р. зовсім нової праці. На те, щоб виказати чистоту нашої ідеї, склалась праця керівників визвольного руху довоєнного періоду, тоді однаке, в умовах нової німецької окупантської дійсності, треба було внести й розбудувати нові елементи, що тією дійсністю накидалися, а передусім, якщо йде про практичні вияви боротьби, треба було організувати маси під новими гаслами для оборони їхніх інтересів, чи пряму життя, перед небезпекою фізичного знищення. З другого боку, війна з СССР і його внутрішнє послаблення ставили перед українським самостійницьким рухом питання всесоюзницького порядку, і то зарівно в ідейно-політичній як і в організаційній площині.

Незалежність української самостійницької ідеї

Якщо йде про першу справу, отже про чистоту й незалежність української самостійницької ідеї від будьяких сторонніх чинників, то тут треба було передусім розправитись із цілою повінню наклепів і брехонь, впоюванням большевиками масам цілого СССР, у зв'язку з т.зв. залежністю ідеї української державності від зовнішніх чинників. При цьому в отій роз'яснювальній акції ішло не так про пропаганду, як про діла, як про конкретні вияви самостійницького руху. З того становища Акт Самостійності, проголошений проти волі німців, а відтак арештування членів Уряду й масовий терор проти самостійників, були найкращим доказом того, наскільки брехали большевики й усі їхні агенти, коли в будьякий спосіб зв'язували ідею самостійної України з Німеччиною. Вже перші тижні німецької дійсності в Україні відкривали правду про те, що український народ, об'єднаний під керівництвом своєго революційного проводу, став до важкої проби, а це до боротьби на життя й смерть проти по зуби озброєного гітлерівського наїздника в обороні своїх життєвих інтересів. І в цій поставі видержав український народ без хитань повних три роки німецької окупації, не зважаючи на жодні окупантські терористичні методи. Боротьба ця проходила під прапорами українського революційного самостійництва, бо народні маси України повірили, що іменно здійснення цієї ідеї й відбудова самостійної української держави гарантує їм ту волю й незалежний розвиток, за які вони боролися від більше двох десятиріч.

Водночас цей процес кристалізації революційно-визвольних сил та об'єднання довкруги них широких мас проводився в парі з ліквідацією в умовах краєвої окупантської дійсності всіх тих політичних середовищ та груп, що обманювали себе надією про можливість половичних чи компромісовых розв'язок і спекулянтської тактики у відношенні до німецьких загарбників.

В 1941 р. ряд західно-українських та емігрантських політичних угрупувань і деякі східно-українські круги пробували активізувати себе в умовах німецької окупації України, але тільки одинокий революційно-самостійницький табор зумів віддержати в трудних умовах окупантської дійсності, впродовж цілої німецької окупації. Не тільки в організаційному розумінні, значить, якщо йшло про вдержання революційних підпольних кадрів та їх розбудову, але, що було важніше, в політичному розумінні, як третя політична сила на Сході, побіч московсько-большевицької й німецько-гітлерівської. Від першої хвилини німецької окупації України повів український революційно-самостійницький табор підпольну боротьбу за здобуття для українського народу позиції третьої вповні незалежної сили на Сході й боротьбу цю він виграв. Але тільки він, цебто тільки ті революційно-визвольні українські чинники, що, йдучи на одверту боротьбу проти німецького імперіалізму, змобілізували довкруги

себе маси та, по трьох роках веденої в цей спосіб боротьби, довели до того, що ціла Україна, найширші народні маси, стали одним воєнним табором, який, чи то в формі збройної боротьби Української Повстанської Армії (УПА), чи в формі підпольної конспірації, чи то в інших секторах суспільного життя, захищав права українського народу на волю і власну державу.

Боротьбу проти німецького імперіалізму розглядали українські самостійники не тільки як наслідок конечної оборони народу перед окупантським терором та боротьбу за віднову держави, але також як передумову мобілізації мас до боротьби також проти сталінсько-большевицьких імперіялістів, що ніколи не зрезигнували з українських багатств, а в 1943 р. готувалися вже до поворотної окупації України. Оця вимога була виразно зафікована в постановах ІІ. і ІІІ. Конференції самостійницько-революційної Організації Українських Націоналістів, як передового загону українського революційно-самостійницького тaborу.

В Постановах ІІІ. Конференції ОУН, що відбулася в днях 17-21. лютня 1943 р. читаємо в уст. Б. т. 4:

„Стоймо на становищі, що передумовою мобілізації всіх національних і політичних сил України до боротьби проти московсько-большевицького імперіалізму та приєднання до неї зовнішньо-політичних сил, а зокрема поневолених народів, являється боротьба українського народу проти німецького імперіалізму“.

„Тільки шляхом боротьби проти німецького імперіалізму можна:

а) відорвати від впливів Москви ті елементи українського народу, які шукають охорони під загрозою з боку німецького імперіалізму в Москві,

б) демаскувати московський большевізм, що свої імперіялістичні заміри й далі поневолювати Україну, прикриває лозунгами оборони українського народу й інших поневолених народів перед німецьким окупантом,

в) здобути для українського народу й для його національно-визвольної боротьби незалежну позицію на зовнішньому міжнародному відтинку“.

„В сьогоднішньому укладі міжнародних сил і в сучасній стадії визвольної боротьби українського народу, всяка співпраця з німецьким окупантом і давана йому поміч в його конкурентній боротьбі з московським імперіалізмом, — являється на ділі піддержкою московського імперіалізму в Україні...“

Супроти оцих стверджень та практичних дій революційно-самостійницьких чинників, прямим шкідництвом визвольній справі являлися спроби деяких емігрантських і неемігрантських, спекулянтських або агентурних кругів, що закликаючи до мирної тактики в відношенні до німців, намагалися мобілізувати народ до боротьби з большевиками, яких у той час в Україні не було, і то тоді, коли маси вгиналися під німецьким терором. Ясно було, що такі спекулянтські вихватки давали тільки большевикам у руки атути, при їхній акції компромітування української ідеї.

Наслідок цієї спекулянтської, хоч наївної гри був такий, що ті, які її проводили, опинилися дуже скоро без ґрунту під ногами і як політичний фактор в очах мас себе компромітували та перестали існувати. З другого боку, оте наївно-спекулянтське, а подекуди й вислужницьке загравання з німцями їх також не врятувало від німецьких ударів, хоч порівняно дуже пізно, бо вже при кінці німецької окупації (група Мельника). Але поповнені непростими помилками і проступками, що йшли в розріз із визвольною боротьбою цілого народу, жорстоко помстилися на тих, що їх робили, бо в той час такі групи на українських землях, як політичний чинник, давно вже не існували. Бо не можна було проповідувати співпраці з німцями та

оправдувати і схвалювати німецькі практики в Україні (меморандум Мельника до німецького уряду, з січня 1943 р.) в час, коли цілий народ стояв у непримиримій визвольній боротьбі проти гітлерівських ворогів людства.

А тим часом очищена від клеветних закідів українська самостійницька ідея гуртувала довкруги себе щораз ширші маси, а революційно-самостійницький табор виростав до позицій не тільки одинокого, впovні незалежного політичного осередка, на який орієнтуються маси, але також він ставав, у силу нових умов в Україні, одиноким керівником практичної революційно-визвольної боротьби народу, а зокрема керівником народних мас у їх боротьбі за збереження свого життя й майна перед окупантським знищеннем.

Зв'язаність самостійницької ідеї й революційно-визвольної боротьби з життям народу

Це й була названа вище друга передумова перемоги української самостійницької ідеї на Осередніх і Східніх Українських Землях (ОСУЗ), яка заключалася в нерозривній зв'язаності самостійницького руху з життям, з потребами народу, з його боротьбою за існування. Східно-українські маси хотіли бачити в революційно-визвольному русі фактичного керівника боротьби народу, що дає відповіді на питання дня, а зокрема злободенної окупантської дійсності.

А питань тих було багато. Це були передусім питання, як зберегтися народові перед щораз зростаючим гітлерівським грабунком і насильствами. Роки 1941–43 це роки найбільш нечуваного гітлерівського свавілля в Україні. Мільйони пудів зграбованого хліба в час, коли громадяне України примиряли голодовою смертью, мільйони насильно вивезених із України новітніх рабів німецьких заводів, сотки тисяч вигублених полонених, тисячі спалених сел, розстріляних і закатованих гештапом самостійницьких борців, гвалтовані жінки, мордовані діти — ось білянс гітлерівського панування в Україні. В 1942 р. рубом стала перед українським народом питання: дати, або не дати більше хліба німецькому загарбникові, дати, або не дати більше людей у ярмо в Германію. Дати себе добровільно ограбити з хліба — означало для мільйонів голодову смерть. Дати дальнього робітника в Німеччину — значило посыкати людей на очевидну загибель.

Станувши перед такою дилемою, звернулися народні маси по відповідь до своїх керівників. В ім'я історичної правди треба ствердити, що тільки одиноким українським революційно-самостійницьким табором була дана в той час одверта, явно негативна відповідь на німецькі намагання голodom заморити Україну та вимордувати до решти її працездатний елемент. На цю відповідь не здохлися жодні зі згаданих вище політичних банкротів і спекулянтів, що в той час уже або сиділи на еміграції, або пристановилися на легальних постах суспільного життя, віждаючи для себе конюнктурі та зовсім полишивши народ на поталу долі.

Цей одвертої відповіди не дали також большевики, бо їхня агентура на українських землях була, наслідком зростаючих впливів самостійницького руху, настільки послаблена, що про якесь большевицьке керівництво народом в умовах німецької окупації в тому часі не могло бути мови.

Таким способом, станувши під керівництвом самостійницьких чинників, українські народні маси відповіли на німецькі акції грабунку

хліба й вивозу робітників до Німеччини виразним ні. Широка політично-пропагандивна акція, проведена в той час у підпольних виданнях самостійницького руху проти вивозу робітників і проти добровільної здачі хліба, поставила на ноги цілий народ. Завдяки їй урятовано тисячі молодих людей перед вивозом у Німеччину, а загнані в колгоспи селяни почали, по докладним директивам місцевих керівників самостійницького руху, заошторювати себе в призначений на вивіз у Німеччину хліб. Таким чином мільйони громадян України були забезпечені перед загрозою голодової смерті.

На таку організований політичну акцію українських самостійників, у яку був утягнений уесь народ, німецькі окупанти відповіли скріпленим терором. Але селянин, який сковав для себе хліб, або який утік перед насильним вивозом, не дав себе вже ані насильно вивезти в Німеччину, ані ограбити. Коли німці наступали на село, він утікав у ліс. А коли німецькі загарбники, продовжуючи свою, почату вже в 1941 р., тактику палення сел і мордування безборонного населення, хотіли продовжувати тепер свої методи, той, що сидів у лісі, не хотів уже безчинно приглядатися німецьким насильствам. Ідучи по директивам самостійницького руху, він витягав захованого обріза й ним стріляв у німців.

Так родився на переломі 1942/43 років усенародній самооборонний рух, що, почавшись насамперед із невеликих самооборонних актів, переродився в могутню революційно-збройну течію та оформився в лавах організованої та порівняно скоро випосаженої в усі модерні засоби повстанської боротьби — Української Повстанської Армії (УПА). Повстання Української Повстанської Армії (УПА) — всіх причин цього явища тут не аналізуємо — було, з одного боку — невідкличною вимогою дня й наслідком з'яздання українського самостійницького руху з проблемами дня й потребами народу, а з другого — завершенням однотої із стадій у розвитку української самостійницької думки й чину. В Постановах III. Конференції самостійницько-революційної ОУН, з лютня 1943 р., читаемо в точці 13:

„Проведення і здійснення революційно-визвольних плянів і цілей нашої боротьби за УССД, небезпека червоного й білого московського чи другого зовнішнього імперіалізму інших народів, окупантські пляни й практики німецького імперіалізму, вимоги збереження українських народних мас та організування їх плянової оборони й самооборони перед масовим фізичним винищуванням та цілковитим економічним грабунком окупантами, ставляли й ставляють перед нами завдання поширювати, скріплювати та творити нові окремі осередки організованої сили народу“.

Під назвою „окремі осередки організованої сили народу“ треба розуміти збройні відділи, що в той час, із конспіративних причин, було в цей спосіб фіксовано в політичних постановах. Оці окремі осередки організованої сили народу мали, крім охорони народу перед німецьким терором, сповнити ще одне завдання, а саме піднести в очах мас і в очах усього світу позицію й силу української самостійницької ідеї, як ідеї воюючої, отже реальної, бо випосаженої в модерні засоби боротьби. Бо українські народні маси, зокрема на ОСУЗ, баламучені довгими роками большевицькою пропагандою, деякий час дивились, принаймні в частині, на українську самостійницьку ідею крізь призму большевицької пропаганди, не добавочуючи, що власне їхня органічна ідея волі й розвитку, за яку вони готові були боротися, може бути здійснена тільки при умові української державності. Пізніше, пізнавши цю правду наявно, вони піддавали в сумнів її здійсність. Щойно, побачивши за нею реальну силу, повірили в її реальність і перемогу. А такою реальною силою для мас була її УПА. І тому

Її повстання відкриває новий етап у розвитку української самостійницької ідеї. Водночас воно завершує остаточну перемогу цієї ідеї, як панівної для всього населення України.

Новий соціальний зміст самостійницької ідеї та боротьби

Та до цієї перемоги української самостійницької ідеї причинився ще й третій елемент, яким являється її новий соціальний зміст, що також повставав і кристалізувався в умовах німецької окупації.

Аналізуючи визвольну боротьбу українського народу в періоді по жовтневій революції, ми вказували на намагання большевиків компромітувати українську самостійницьку ідею як відсталу й реакційну. З другого боку ми згадали, наскільки в культурно-політичній визвольній течії хвильовизму виявляється новий зміст молодого українства, того, яке співтворило революцію й тому прийняло її здобутки, намагаючись однаке поставити їх на службу інтересів українського народу і не дати большевикам використовувати їх для своїх антінародніх і матеріалістичних цілей. І тому, коли большевикам вдавалося деколи компромітувати українську ідею дореволюційного періоду як реакційну, то того не могли вони вже досягнути по відношенні до періоду хвильовизму й до його ідейно-політичних вартостей.

Оциа підступна гра большевиків не вдалася їм також по відношенні до новітнього українського революційного самостійництва.

Передусім український самостійницький рух сучасної доби вдарив по большевиках їх власною зброєю. Ці удари показалися незвичайно успішні. Тактика большевиків по відношенні до всіх інших політичних угрупувань спиралася завжди, в усіх краях і в кожний час у минулому й сьогодні, на одній основній напрямній, якої зміст заключався в тому, щоб, резервуючи для себе позицію найбільш соціально-поступового, бо, мовляв, найлівішого чинника і представляючи себе як оборонця народніх прав і інтересів, бити всі інші політичні угрупування чи суспільні осередки, як антінародні, непрогресивні, реакційні явища.

Оциа підступну большевицьку тактику добре пізнав український самостійницький рух і боротьбу проти большевизму почав від здемаскування всього фальшу й облуди, що криється під такою тактикою большевиків. Він вказав на те, що большевизм не є прогресивним явищем, але що якраз він є разумним запереченням якогонебудь прогресу та остоєю найбільш жорстокої реакції. Українські самостійники своїми виданнями повели роз'яснювальну акцію серед народу, виказуючи, що інтернаціональна сталінська кліка в жорсткий спосіб обманула народні маси, ганебно зрадивши революцію та в своїй недолужності піддала народ своїм божевільним експериментам, руйнуючи в цей спосіб мільйони екзистенцій та винищуючи цілі суспільні верстви. Українські самостійники виказали, що большевизм не тільки не усунув зла суспільного визиску й кривди та не знищив капіталістичної системи й не визволив робітника, але ще на місце багатьох глитаїв – капіталістів він поставив одного всемогучого, ніким неконтрольованого капіталіста – державу та зосередив у його руках усі засоби продукції, забезпечуючись водночас густо розбудованим поліційним апаратом перед будьяким виявом вільної думки та забираючи громадянинові всяке право на будьяку оборону перед насильством держави. При тому держава утотожнилася в большевиків з поняттям кількасот тисяч поліційно-НКВД-івських агентів і кількох мільйонів народніх глитаїв із партблітом у кишенні, що живуть на шкурі двістімільйонового населення ССР.

Оцій реакційній системі большевизму, як системі найбільш жорсткої експлуатації народів і людини, протиставляє і протиставляє український самостійницький рух новий соціальний зміст української революційно-самостійницької ідеї, в його основу ставляючи право народу й людини на вільний розвиток, право людини на працю й забезпечення за нею користання з її плодів, право селянина на землю, визволення робітника з неволі заводу та зроблення його співвласником усіх засобів продукції і співкористувачем у зисках, при негайній ліквідації всіх большевицьких систем визиску людини шляхом соц-змагань, стахановщин і т. д., забезпечення права трудової інтелігенції на вільне, ніким необмежуване виконування власної професії, справжню соціальну охорону жінок, дітей, молоді й проче.

Програмові постанови й соціальний зміст самостійницької боротьби був опріцьовані довгими роками представниками всіх суспільних верств українського народу з усіх українських земель і він включає в себе тільки такі елементи, які виправдали себе в житті, далекі від будь-яких тільки теоретичних плянів і концепцій. Крім того оцей новий соціальний зміст української самостійницької ідеї кувався в боротьбі й вартість поодиноких його положень випробовувалася зразу в житті, в зустрічі з власними масами й у зударі з ворогами. В цьому його незаперечна вартість.

Так родився новий соціальний зміст української самостійницької революційної ідеї, що відтак, у завершуючому процесі об'єднування мас довкруги одного керівництва, ляг в основу соціальної програми Української Головної Візвольної Ради (УГВР).

Українська революційно-візвольна політична концепція

В такий самий спосіб кристалізувався четвертий елемент сили української революційної ідеї, а це українська політична концепція. Також вона оформлювалася у зустрічі з життям, з власними масами й у боротьбі з ворогами.

В основу української політичної концепції лягли два такі основні факти. Перше — факт, що український народ веде свою візвольну боротьбу в гурті поневолених, московським большевизмом народів та в свідомості, що боротьба ця може бути успішна тільки при умові спільнотного фронту поневолених у їх змаганні за повний розвал СССР.

Друге — це усвідомлений в умовах другої світової війни факт ідейної політичної кризи т. зв. великопростірних концепцій, які є висловом тільки фізично-матеріальної переваги деяких груп держав, але які водночас не несуть жодної ідейної плятформи організації народів, що не була б побудована на насиллі, а в ідейно-позитивному розумінні приносить пустку, або реакцію й знищенню всіх позитивних вартостей дотогоджаної культури людства.

При побудові української політичної концепції виходили українські революційно-самостійницькі чинники з конечності цілеспрямування цієї концепції проти міжнародної концепції большевизму й ужиття її як зброї в боротьбі з ним. Тому треба було, подібно як при соціальній проблематиці, розправитися з інтернаціональною большевицькою доктриною та злемаскувати всю її облуду.

Колись, заки большевизм дійшов до влади, він представляв державу звичайно йому ворожу, як знаряддя угнітання народних мас. Пізніше, коли большевики самі створили державу, вони обмотали її існування рядом забріжаних фраз, представляючи її як своєрідний твір добровільної організації ряду народів у рямках одно-

го Советського Союзу. А тим часом оцей союз показався найбільш жорстокою казармою уgnітання народів, яку колинебудь знато людство. Він перетворився в ненаситного імперіалістичного рекіна, а в час минулої війни став, побіч німецького гітлеризму, найбільш імперіалістичною, тоталітарно кермованою великородженою та поневолювачем свободних, але слабших народів. Таким він є й досьогодні, таким буде до своєго кінця, бо імперіалізм лежить у суті не тільки кожного капіталізму, як учили большевики, але також у ще більшій мірі він дрімає в крові авторитарного сталінсько-російського большевизму.

О цій безглаздій, антинародній, інтернаціональній, большевицькій концепції, що означає повне поневолення народів і людини, протиставив український народ концепцію вільного й самостійного життя всіх народів, побудовану на праві кожного народу на власну державу та на праві людини на вільне й хоронене законом життя, без будьякого національно-політичного, конфесійного чи соціально-економічного гніту.

І так само як соціальна програма українського самостійницького руху являлася прогресом у порівнянні з реакцією большевицької системи організації суспільства, так само видигнена ним ідея побудови вільних національних держав і концепція передбудови на цій платформі цілого Сходу Європи, являється, в порівнянні з реакційною сталінською деспотією, найбільш прогресивною концепцією нашої доби.

Українська політична концепція базувалася і базується на національній ідеї, як на одиноко здоровій ідеї, що на ній може проходити внутрішня організація народу та завдяки якій може одиноко бути збережений довготривалий мир між народами. Історія вчить, що кожна реакційна інтернаціонально-політична доктрина, яка виходить поза націю, веде на практиці до надмірного розросту одного народу коштом другого. Це прямий шлях до імперіалізму й до поневолення. Не важко, якими ширмами оці понаднаціональні імперіалістичні концепції були б прикривані, — вони ведуть завжди до негації, а відтак до повного знищення менших народів. А тим часом глузд історії не заключається в тому, щоб коштом надмірного розросту одного народу, чи радше одної панівної кліки (бо звичайно до кліки глитаїв на народній шкурі зводиться кожний імперіалізм), загибав інший. Суть суспільного прогресу як найкращої ідеї людства — це гармонійний розвиток усіх народів.

Стоячи на національній ідеї і протиставляючись реакційним інтернаціональним політичним доктринам, українські революційно-самостійницькі чинники вказували українському й усім другим народам ССРР на зокрема антинародне й реакційне кубловище, яким являється правляча інтернаціональна кремлівська кліка. Вона поневолила ряд народів і закула їх у важку національну й соціальну неволю. Водночас вона готується до нових підбоїв. При тому свої ехидно-підступні пляні прикриває вона найбільш облудними гаслами. У своїй упертій роз'яснювальній акції українські самостійники розобличували нещадно всіх большевицькі фрази про визволення, з якими большевицька кліка продвигалася на Захід, і вказували на те, що за всяким т. зв. визволенням криється лукавий імперіалістичний зміст та поневолення.

Тому прямим висновком з того була наша концепція передбудови Сходу на нових принципах, на принципах права кожного народу на власну державу на його етнографічних територіях. Це відноситься також до широких народніх мас російського народу, що також є давлений імперіалістичною клікою Кремля, яка, граючи на шовіністичних струнах росіян, старається мобілізувати російських

трудящих завжди до нових воєн і до нових підбоїв, в ім'я своїх божевільних і шкідливих також російським народним інтересам плянів. Тому прямим висновком того являється спільна боротьба всіх народів СССР проти сталінської кліки ворогів людства.

Заступаючи таку політичну концепцію, старався український самостійницький рух реалізувати її в практиці. В цей спосіб визвольна боротьба українського народу велася й ведеться під гаслом визволення не тільки українського народу, але також усіх інших поневолених народів Сходу. Тому в архівах української самостійницької боротьби, в умовах німецької окупації, знайде історик підпольну літературу не тільки на українській, але майже на всіх мовах народів СССР. Він знайде там також інструкції для підпольних організацій Білорусії, Грузії та інших поневолених народів СССР.

Окремого вислову й розмаху набрала українська політична концепція в періоді боротьби УПА. В Українській Повстанській Армії були, як відомо, організовані автономні відділи поневолених народів Сходу, головно грузинів, вірменів, азербайджанців, узбеків і татарів, що відзначилися особливим героїзмом у боротьбі проти німецьких та большевицьких загарбників. Це була практична реалізація ідеї фронту поневолених у їхній боротьбі проти ворожих імперіалізмів. Ідейно-політичне, програмове, а також організаційне оформлення знайшла ця ідея в скликаній у дніях 21–23 листопада 1943 р. на теренах визволених УПАрмією, **І. Конференції Поневолених Народів Східної Європи й Азії**. На цій Конференції взяло участь 39 делегатів від 13 народів СССР (азербайджанського, башкірського, білоруського, вірменського, грузинського, кабардинського, казахського, осетинського, татарського, узбецького, українського, черкаського й чутащського) та 10 почеcних гостей різних національностей. Конференція підсумувала дотеперішню роботу, ухвалила спільну платформу ширшої акції під гаслом революції в СССР та покликала спільні виконавчі органи, що координують революційно-визвольну боротьбу, ведену в поодиноких країнах СССР.

Так практично реалізувалася українська політична концепція та виправдувала себе в житті й у боротьбі, в зустрічі з приязним нам і ворожим світом. Впари з нею ріс і кріпішав революційно-самостійницький рух, спертий на силі й чистоті самостійницької ідеї, на твореному в горнілі боротьби соціальному змісті цієї ідеї та в безпосередньому зв'язанні з народними масами та їх прагненнями.

Від самостійницько-революційних кадрів до всенародного визвольного руху та пекуча потреба верховного всеукраїнського центру

Ми представили в загальних обрисах розвиток революційно-визвольних дій українського народу в періоді німецької окупації. Докладніше прослідження цього періоду боротьби єде своєго історика. На боротьбу цю складалися завжди два елементи: думка й діло, ідея й чин, політична концепція й практика революційної роботи. І тому в її процесі доконувалася глибока розбудова наших ідейно-політичних позицій, родився новий зміст боротьби, а в практиці до неї долучувалися все ширші маси, притягні ідеєю та мобілізовані змістом боротьби.

Визвольна боротьба українського народу в умовах німецької окупації проходила під керівництвом революційно-самостійницького табору, що — як вище стверджено — одинокий удержався в трудній окупантській дійсності та керував масами. При тому тодішня боротьба була не тільки пробою його твердості, гарту

й видержливості в дуже важкій революційно-підпольній дійсності, але була вона та-
кож пробою його політичної зрілості, вартощі його політичних ідей, його програми, тактики, тощо. І сьогодні, з перспективи часу, треба сказати, що з цієї проби самостійницько-революційний рух вийшов переможно й у ній він
дуже багато навчився, бо в ній став він справжнім політичним усенаро-
роднім рухом та керівником народної боротьби.

Бути політичним керівником в умовах східно-української дійсности було й є завданням дуже складним. Тут маємо до діла з масами, що від трьох майже десятиріч приймають активну участь у політичному житті, з масами, що за керівництво ними боролася й бореться комуністична партія, отже політична партія, що принаймні теоретично дає розв'язку всіх питань суспільного життя та має ви-
пробувану десятиріччами тактику кермування масами й проче. В тих умовах зма-
гатися за вплив на маси, за здобуття позицій для власної ідеї й концепції —
завдання незвичайно складне. Воно ускладнюється високим політичним вироблен-
ням східно-українських мас, що можуть прийняти тільки ідею й концепцію, в яку
повірять, в якої правильність, у всіх найменших ~~на~~ положеннях, вони пере-
конаються.

Коли отже революційно-самостійницький табор удержався на поверхні полі-
тичного життя (чи власне в підпіллі) і став єдиним керівником народу в його
боротьбі, то на це зложилися в рівній мірі його революційна практика в терені,
отже кадри й боротьба, як і його ідейний зміст та політична зброя. Свідками цього останнього є численні документи в формі серіозних праць з усіх
ділянок суспільного життя, нашої політичної концепції, програми, а зокрема дер-
жавного плянування. Жодне з існуючих раніше в Україні, зокрема Західній, по-
літичних угрупувань у тій акції, як зрештою й у практичній боротьбі, участі не
прийняло. Їхні тодішні, зрештою дуже рідкі, писання відорвалися зовсім від дій-
сности та тупцювали в давньому, давно пережитому й нікому непотрібному. Це
був наслідок Їхнього опортуністично-спекулянтського наставлення до тодішньої
дійсности в Україні та політика зберігання власних шкур.

Так отже з ініціативи й під керівництвом революційно-самостійницького
табору проводилася тоді в Україні зарівно широка розбудова ідейно-політичних
позицій народу, як з другого боку — під його керівництвом ішла вся майже прак-
тика революційно-визвольної боротьби. Але вже в 1943 р. ставало ясно, що
всі ці дії переростають далеко завдання одної політичної
партії чи організації та що повстає питання всенародньо-
го верховного політичного керівництва, отже центральної установи
народу, яка очолила б і кермувала б боротьбою народу в усіх ІІ ділянках
та підготовляла його до відбудови власної держави.

Бо в умовах німецької окупації чоловим, а відтак одиноким виразником ре-
волюційно-визвольного табору стала Організація Українських Націона-
лістів (ОУН), звана популярно народом самостійниками або бан-
дерівцями. Під їх фірмою й керівництвом проходили всі визвольні дії украї-
нського народу й цей факт зафікований недвозначно в усіх документах власних
(листівки й видання), як також чужих, отже німецьких і більшевицьких. Але ОУН,
з огляду на її специфічний характер, як підпольно-конспіративна організація, не
могла організаційно охопити найширших мас та стати масовою організацією.
З другого боку, різногранність визвольної боротьби вимагала дуже часто широких,
зокрема фахових кадрів, які, хоча готові віддати себе на службу визвольній справі
й працювати в ініціюванах організацію ділянках, безпосередньої участі в полі-
тичній партії не приймали. Таких людей прибувало щораз більше, в міру як укра-

їнські організовані самостійники ставали ініціаторами, й керівниками щораз ширших ділянок визвольної боротьби народу. Всі ці люди, даючи деякий вклад у визвольну боротьбу, хотіли бути причасними при її керівництві, хоч до одної партії не ангажувалися, або до підпольної організації взагалі не надавалися (пр. наукові круги, що приймали участь у розрібці соціального змісту самостійницького табору, які жили легально і своєю ментальністю до підпольної організації не підходили). Ставало отже питання покликання до життя верховного політичного всенародного центру, що в ньому дійшли б до голосу всі активні учасники боротьби за Суверенну Українську Державу, представники всіх верств, байдуже яких політичних переконань вони б не були та які світоглядові засновки вони не визнавали б.

Але розв'язка цієї справи стала нетерплякою щойно в умовах дій Украниської Повстанської Армії (УПА). Як відомо, перші збройні самооборонні відділи УПА повстали з ініціативи й під керівництвом революційно-самостійницької ОУН. Але вже в перших місяцях, а може й тижнях своїх дій, УПА перестала бути органом одної партії, а стала збройним раменем цілого народу, перероджуючись у могутній всенародний повстанський рух. Бо цілий народ був загрожений знищеннем гітлерівсько-сталінськими загарбниками й тому цілий народ станув до боротьби. Ясним є, що тих, які хотіли боротися за інтереси народу, хто визнавав платформу самостійності України й прогресивної соціальної програми, того не можна й не треба було питати за партійним білетом чи його груповими переконаннями. І тому такі елементи зразу включалися до збройної боротьби УПА.

З другого боку — всенародний характер УПА був зумовлений її організаційними потребами, передусім потребами відповідного військового рівня повстанської боротьби. Готового боротися з крісом у руках селянина, робітника чи інтелігента треба було дати під команду фахових старшин. Іо уявлення деяких кругів зпоза УПА про те, що можна вести в сучасну добу повстанську боротьбу примітивною, а не модерною зброєю й без належної військової організації та вишколу, являються безповоротним анахронізмом. УПА мала й має весь час до діла з катальними відділами Гестапо й НКГБ, що були й є модерно узброєні й добре вишколені. Щоб удержатись і перемогти, український повстанець мусить не тільки перевищувати ворогів свою вояцькою мораллю, але він мусить також принаймні дорівнювати їм своїм вишколом та не уступати озброєнням.

І тому організація УПА, як військово-збройної одиниці, доконувалась при співчасті українських військовиків різних формаций колишніх українських армій, отже військовиків УНР та частинно УГА, як також сучасних армій, отже б. старшин і бійців Червоної Армії та українських утікаїв з різномінних німецьких військових формаций. Якщо йде про політичні переконання, то в УПА були й є бійці й старшини різних політичних напрямків у лояльній братерській співпраці і революційно-самостійницької ОУН ніколи не підносилася жодних претенсій на якунебудь окрему партійну позицію в УПА. Бо УПА це власність цілого українського народу, а не одної партії. Так є, хоч основний стрижінь УПА створили випробувані в визвольній боротьбі самостійницько-революційні елементи.

Але не тільки військовиків потребувала УПА. Вона потребувала для своєго існування співпраці цілого народу. Вона не могла обмежитися тільки до ліса. Вона вимагала співпраці міста, цебто передусім усіх господарських, фінансових та медично-санітарних установ. Бо бійці мусять бути не тільки озброєні (зброю дає нам, хоч недобровільно, ворог), але також прокарчовані, одягнені та заосмотрені медикаментами. Історія УПА, зокрема з періоду німецької окупації,

як зрештою й тепер, покаже, побіч очевидних недомагань на тому відтинку, також блискучі документи широкої співпраці українського села й міста з УПА, зокрема українських господарських кругів та медичного світу.

Органічна консолідація в масах як вихідна позиція при організації верховного центру та проблема політичного завершення збройної боротьби народу, веденої під керівництвом УПА

Таким способом із первісних дій тільки самостійницького руху родилася могутня течія всіх верств народу в революційно-визвольній боротьбі, співпраця українських селян, робітників і трудової інтелігенції всіх земель України, як і всіх її громадян, що знаменувала незнану давно в історії України всенародну консолідацію й об'єднання найширших народніх мас у боротьбі проти окупантських насильств та за відбудову власної держави. Це була органічна консолідація українського народу довкруги ідеї УССД, що своїм усенароднім і всеукраїнським характером далеко переросла рамки одної політичної партії.

Тому оцій органічній консолідації, проведений у процесі боротьби в низах, у масах, треба було дати вислів у верховних керівних органах. Так само як командування УПА добиралось і добирається незалежно від будьяких принципів партійної принадлежності, так само в верховних органах революційної боротьби народу мусіли прийняти участь усі, що боряться, байдуже про те, чи зорієтовані вони на цю чи іншу партію, чи може безпартійні.

Крім того завданням того верховного органу мусіла стати репрезентація й політичне очолення тієї боротьби, яку вів цілий народ, а зокрема збройної боротьби УПА. Бо УПА, як верховний збройний військовий чинник усього народу, мусіла дістати політичне завершення в формі верховного політичного, понадпартійного органу, отже уряду, що перебрав би на себе керування всією політично-визвольною боротьбою народу та був би політичним зверхником Української Повстанської Армії як війська, чи збройного рамени народу.

Тут ішло ще про одну справу, а іменно про покликання до життя такого верховного всеукраїнського центру, що був би виявом волі українського народу й мав бі від усього народу мандат, щоб можна було його успішно протиставити агентурному урядові УРСР, що, спираючись на багнетах імперіалістичного московського центру, не репрезентує волі українського народу та не має права промовляти в його імені. Тим часом наш верховний всеукраїнський орган, Українська Головна Визвольна Рада, був виявом волі подавляючої більшості громадян України, що сконсолідувались на платформі боротьби за Українську Державу, ведучи її на всіх відтинках життя, отже не тільки в лісі, у збройному відділі УПА, яле також за трактором чи селянським плугом, або робітничим станком чи верстатом праці інтелігента. Всі оці громадяне України змагали до відбудови Української Держави у цій своїй боротьбі віддавали себе під усенароднє верховне керівництво, на якого формування вони мали безпосередній вплив. У цей споїб, у висліді всенародної консолідації, мало місце на переломі німецької й большевицької дійсності своєрідне всенародне голосу-

вання, в се народній плебісцит народніх мас, які боряться проти московського імперіалістичного центру. В цьому плебісциті, виявленому в формі активної участі в боротьбі, вони відмовили агентурному урядові УРСР права їх репрезентувати весті, а це право передали своєму власному, від зовнішніх сил незалежному, самостійницькому всеукраїнському верховному центрі.

Таким способом українським народом, найширшими масами, що стоять у боротьбі, була покликана до життя в червні 1944 р. Українська Головна Визвольна Рада (УГВР) і її виконний орган Генеральний Секретаріят, як найвищі керівні органи українського народу в його боротьбі за Українську Самостійну Соборну Державу (УССД). УГВР стала завершенням довголітнього процесу боротьби українського народу в умовах найжорстокішого терору гітлерівсько-сталінських імперіалістів, процесу, що довів до органічного об'єднання українських мас довкруги ідеї УССД. В цей спосіб, зродившись у боротьбі, в самому її розгарі, а не далеко від неї й не в спокійному кабінеті, УГВР являється органічним твором українського народу, його плодом, якому народ цей віддав у руки мандат влади.

Принципи організації УГВР, а емігрантські політичні середовища

Хто прийняв участь в УГВР, як найвищому керівному органі?

Участь в УГВР прийняли ті, що стояли і стоять у боротьбі за Українську Державу, як одиноко покликані керувати народом. І тому в устроєво-організаційних постановах УГВР читаємо, що вона складається:

- 1) з активних учасників революційно-візвольної боротьби українського народу за УССД,
- 2) з представників поодиноких середовищ та всіх земель України, що визнають платформу візвольної боротьби за УССД проти німецько-гітлерівських та сталінсько-большевицьких імперіалістів.

За активними учасниками революційно-візвольної боротьби стояло їй стоять у першу чергу право керувати народом і його репрезентувати. Вони стоять серед народу, вони так само, як і ведені ними маси, готові кожної хвилини жертвувати себе для справи і з того виводиться їхнє моральне право на керівництво. Крім того вони, як активні учасники боротьби, знають її вимоги і, стоячи серед народу, можуть ним керувати, маючи до того змогу в чисто організаційному розумінні. При тому тут іде про активних борців усіх ділянок суспільного життя й усіх форм боротьби, отже селян, робітників і трудової інтелігенції, а з другого боку — бійців військ УПА, борців підпілля й робітників назавжди легального сектора всіх відтинків.

Якщо йде про представників поодиноких політичних середовищ, то їм було також відведено належне місце в УГВР, в міру однаке того, поскільки ті середовища як діючі чинники існували. Бо УГВР, як верховний орган народу, організована на понад партійній базі і включає в собі, подібно як УПА, людей різних політичних переконань та світоглядів, під умовою

визнання ними платформи УГВР і готовості боротьби проти німців і большевиків. І так само, як у міру своєї причастності на землях і в боротьбі, люди з поодиноких політичних середовищ знайшлися в УПА, отже й у її командуванні, так само, в міру своєї участі в боротьбі за Українську Державу, знайшлися одиниці з поодиноких політичних середовищ в УГВР. Це відноситься зарівно до Осередніх і Східніх як і Західних Українських Земель. При тому йшло тут передусім про індивідуальну участь поодиноких членів даних середовищ, а не самих середовищ як цілості, бо:

1) як показала повища аналіза ситуації в Україні, поза революційно – самостійницьким табором, таких активно діючих середовищ не було, а старі, головно західно – українські чи еміграційні групи, перервали всяку діяльність на землях і від народу та його боротьби відворвалися;

2) названі політичні групи, як легально існуючі осередки, головно на еміграції, офіційної участі в керівному революційному центрі взяти не хотіли, бо вони не могли погодити своєго легального існування з визнанням платформи УГВР, в якій говорилося про революційно-визвольну боротьбу українського народу проти німецьких і большевицьких загарбників. А чей же на визнання такої виразної платформи, яка, звичайно, означала виповідження війни німцям і не дала себе погодити з жодними пронімецькими спекуляціями, не хотіли піти, (як стверджують це наші архівальні документи), навіть вегетуючі в той час у Галичині залишки псевдореволюційних спекулянтських угрупувань, і то ще осінню 1943 р., отже тоді, коли розвал німців ставав щораз більш очевидний, а німецькі окупанти мали вже за собою мільйони знищеного українського населення! (Група Мельника). Бо впродовж цілої німецької окупації були роблені зі сторони революційно – самостійницького табору зусильні заходи притягнути до спільноти боротьби також інші політичні групи, але всі ці заходи розбивались у висліді неспроможностей реакційно-опортуністичних груп стануті на виразну платформу боротьби проти німців. Це було тим більш болюче, що в той самий час в інших народів (поляки, французи, бельгійці, литовці) підпольно – визвольну боротьбу вели всі поважніші політичні угрупування, під час коли в нас одинокий самостійницький табор мусів нести на собі ввесь ІІ тягар. Нічого дивного, що в інших народів заїдали в керівництві визвольної боротьби офіційні представники всіх політичних партій.

Але навіть якщо б прийняти, (звичайно чисто теоретично), що згадані українські еміграційні угрупування були б прийняли в той час участь в УГВР, то практичне значення для визвольної боротьби народу той факт міг би мати тільки тоді, коли б за участь в керівництві слідувала участь у боротьбі. А на це тоді, в умовах німецької окупації, вони не зважились. Може в умовах большевицької окупації це виглядало б інакше.

Принципи організації УГВР, а вимоги української внутрішньої й зовнішньої визвольної боротьби

В такій ситуації УГВР поставила на об'єднання в керівництві тих, що боролися. Всяке об'єднання в формі міжпартийного порозуміння на еміграції, отже партій, які в краю сил не мали й не мають, було б без значення для визвольної боротьби народу в краю, а могло б мати значення хіба під кутом зовнішньо-політичних акцій. Усяке тіло так творене, з призначенням керуввати цілою боротьбою народу, було б мертвородженим твором і на боротьбу народу проти окупан-

тів не могло б мати жодного впливу, не говорячи вже про керівництво. Тому УГВР вийшла з фактичного реального укладу внутрішньо-українських політичних сил на українських землях і стала реальним політичним фактором, а не емігрантською фікцією.

Сюди входив ще один момент зовнішньо-політичного порядку. В краю йшла й іде боротьба і там лежить її головний тягар. Отже в краю мусить бути її керівництво. Закордон може тільки співдіяти й помагати. Його акції залежні від сили краю. Ми не є дрібним народом, що може виграти свою державу завдяки якісній міжнародній дипломатичній грі. Для повстання Української Держави треба боротьби в краю й революції в цілому СССР. Наскільки ми тут боротьбу ведемо й революцію підготовляемо, настільки ростуть шанси наших зовнішньо-політичних представників і їх акцій. Без нашої боротьби в краю всякі акції закордоном будуть рівні нулю. Оце мислення, одиноко зрештою реальне, є складовою частиною нашої політичної концепції, базованої на спільній боротьбі поневолених народів під гаслом розвалу СССР.

Коли отже так справи виглядають, цебто, коли львиний тягар боротьби лежить на землях, верховне керівництво мусить бути на землях і то зарівно з внутрішніх причин, (бо не можна робити революції тут, у краю — з еміграції), як і з зовнішньо-політичних.

Найбільшою небезпекою для нашої революції було б те, коли б керівництво визвольної боротьби, отже верховний центр опинився в такій ситуації, що він міг би стати іграшкою в руках зовнішніх чинників. А така залежність наступає з правила завжди тоді, коли такий верховний центр у цілості перебуває на еміграції. Того учить нас українська історія в минулому й чужа. І тому, щоб забезпечити повну незалежність Української визвольної політики від будь-яких зовнішніх чинників, УГВР організувалась на українських землях і тут перебуває. Її дії визначуються суворою волею українського народу, а на сторожі її позицій стоїть підпорядкована їй збройна сила народу — Українська Повстанська Армія, що гарантує виконність постанов УГВР.

Таким способом УГВР об'єднала довкруги себе ввесь революційно-визвольний елемент України, з усіх прошарків народніх мас, та стала заступником їх інтересів. Її, як найвищому всеукраїнському центрові, підпорядкувала себе революційно-самостійницька ОУН. Це не ліквідувало й не ліквідує цієї організації як окремого політичного тіла, якої кадри розкинені по всіх українських землях, що тільки підпорядковує її всенародному верховному органові й найвищому понадпартийному репрезентантові сувореної волі народу. Поза тим український революційно-самостійницький табор і далі остає передовим загоном революції та одним із важливих елементів сили УГВР.

Вкінці ставка на активну участь у боротьбі, як передумову участі в керівництві, ліквідувала існуюче нераз в українському політичному житті в минулому ненормальне явище, що боротьба й керівництво, або її репрезентація, були розділені, цебто, що одні боролися, а другі присвоювали собі чомусь привілеї їх презентувати. Це завжди мало дуже прикрі наслідки для народу, бо копало пропаст між тими, що боряться, і тими, що кермують.

З таким ненормальним та небезпечним і неморальним дивоглядом кінчає УГВР, в якій зосереджені ті елементи, що боротьбу ведуть і нею кермують, а для скапіталізування цієї боротьби назовні, вона уповажнює своє Закордонне Представництво, як нерозривно зв'язаний з краєм чинник та йому підпорядкований.

Якщо знову йде про політичні дії емігрантських груп, що не мають опертя в краю, то можливості їхнього позитивного вияву для нашої визвольної справи УГВР бачить у підсиленні ними боротьби в краю, шляхом безпосередньої помочі чи то фаховими кадрами, чи іншими засобами сучасної многогранної боротьби, яку ведеться в краю. Тільки в тому випадку бачить УГВР можливість співучасти представників даних політичних чинників також у центральному керівництві визвольною боротьбою.

Якщо ж іде про капіталізування емігрантськими політичними середовищами визвольної боротьби в краю та її пропаганда закордоном, то вона допускається тільки тоді, коли в її основу кладеться фактичний стан у краю й діючі там чинники, та коли ця акція ведеться в порозумінні з уповажненими для того краєм закордонними чинниками. Бо так само як у краю йде боротьба єдиним всеукраїнським фронтом, так само вона мусить іти закордоном і того має право вимагати УГВР, яка цією боротьбою в краю кермує. Оця співпраця краю й еміграції — це основна передумова перемоги нашої визвольної справи.

Всеукраїнський характер УГВР

Вимога активної участі в боротьбі тих, що мають кермувати народом, передусім про всеукраїнський характер УГВР та заступлення в ній речників усіх українських земель. Бо на всіх українських землях велася революційно-визвольна боротьба й тому, як прямий наслідок того, опинилися в УГВР представники всієї України, при чому поодиноким землям було відведено відповідне місце в керівництві, в залежності від питомого тягару тих земель та натуги їхньої революційної боротьби. Є ясне, що в членському складі УГВР мусів знайти вислів факт соборності українських земель та того величезного вкладу в революційно-визвольну боротьбу, який вложили в неї Осередні та Східні Землі. На цьому місці треба згадати факт зокрема вирішальної участі в розбудові нового соціяльного змісту української самостійницької ідеї, що й доконували передусім передові східно-українські уми, які одинокі могли дати належний вислів сучасних праґнень широких мас Сходу. Зрозуміле є, що всі оті здобутки думки лягли в основу ідейно-програмових положень УГВР. Те саме відноситься до політичної концепції УГВР, на яку зложилась праця тих учасників визвольної боротьби, що найкраще вивчили й у програмових намірнях могли передати всі тайни успіхів боротьби у всесоюзних масштабах та в одному ряді з поневоленими народами Сходу, включно в союзі з російськими народними масами, проти антинародної імперіялістичної більшевицької кліки.

* * *

Так родилася й так вступала в дію Українська Головна Визвольна Рада (УГВР), як верховний керівний орган українського народу, в його боротьбі за Українську Державу. Вона родилася у висліді довголітнього процесу кристалізації революційно-самостійницьких сил та об'єднання найширших народніх мас довкруги ідеї УССД та української політичної концепції, висловленої гаслом свободи народам і людині та права кожного народу на власну державу, як найбільш прогресивної політичної ідеї сучасної доби. Цей процес доконувався в боротьбі, в умовах найважчого окупантського сталінсько-гітлерівського терору й тому тільки сильні елементи могли в тій дійсності вдергати своє політичне обличчя та проводити свої ідеї в життя.

Саме вони, оті найсильніші й найкращі, ті, які мали відвагу остатися з народом і його вести тоді, як боротьба видалася зовсім безвиглядною, ті стали зрубом, на якому виростала УГВР. Таким способом наростиав могутній, спільній, революційний фронт українських селян, робітників і трудової інтелігенції, кермований передовими борцями всіх прошарків народу. Тому, по кількох роках важкої боротьби, нарід мав змогу пізнати тих, що його вели, що з ним проходили крізь долі й гори визвольної боротьби. І тому їх покликав він до керівництва, їх упovажнив він бути виразниками його сувереної волі. Ім відав він у руки керівництво визвольною боротьбою напередодні не менш важкого від німецького, поворотного большевицького поневолення українських земель. На цьому пості стоять вони сьогодні, з'єднані в Українській Головній Визвольній Раді, і кермують революційно – визвольними змаганнями українського народу, що сьогодні з гордістю глядить на підсумки своєї боротьби продовж півторарічної большевицької окупації

Народові не вільно ніколи програти своєї честі й національної гідності !

Осередньою й основною ціллю боротьби українського народу є Українська Самостійна Соборна Держава !

Боротися за Українську Державу означає сьогодні стільки, що боротися за волю всіх поневолених большевицькою Москвою народів !

В УМОВАХ НОВОЇ ДІЙСНОСТИ

(Підсумки й перспективи)

I

Вступні завваження

Останні роки визвольної боротьби українського народу характерні тим, що умови, в яких вона проводилася, змінялися в дуже коротких відступах часу, що, очевидно, не могло залишитися без впливу на форми, натуру й тактику самої боротьби. Це явище наскрізь логічне, природне та зрозуміле.

Європейський континент, зокрема Україна стала великою бойовою аrenoю, на якій зударилися ворожі собі сили з різними матеріально-технічними засобами, з окремими своїми тенденціями, здобути та міцно закріпити свої позиції в новому укладі політичних сил, та з власними концепціями переведови світу на нових основах.

Зудар тих сил відчула до живого передусім Україна, що була не тільки центром тої гігантської розгріз впродовж цілої війни, але й тут, на українських землях знаходився ключ, якого посідання перерішувало вислід самої війни. І тому воєнні зусилля обох європейських ворожих колосів, Німеччини й ССР, ішли в тому напрямі, щоб заволодіти ключовою позицією, в стратегічному й господарському розумінні, яку займає Україна, і не дати противникам вирвати собі її зі своїх рук. Враз із тим, намаганням обох воюючих сторін було — не допустити до того, щоб український народ, як правний господар своєї землі, виступив на політичну та бойову арену як самостійний та суворений чинник, зі своєю власною політичною концепцією переведови європейського Сходу та зі своїми збройними кадрами, що боролись би за реалізацію тієї концепції. Оба противники були свідомі того, що виступ українського народу на політичну арену з самостійною політичною концепцією послаблював би, а то й дискредитував би їх політично в очах цілого світу; знову ж самостійний збройний виступ українського народу допроваджував би до надщерблена, а навіть болючого послаблення їхнього воєнного потенціалу. Звідсіля та нечувана лють і скаженість, з якою оба імперіалістичні противники вдаряли в український самостійницький табор і в цілій український народ, який був твердим опертям і базою сил самостійницького табору, щоб розгромити його ідейно та знищити фізично.

Всупереч тенденціям воюючих імперіалістичних сил, український народ з першого моменту їхнього збройного зудару не дав приспати своєї чуйності, виступаючи на політичну арену та проголошуучи Актом 30. червня 1941 р. свою волю до власного державного життя, чим виповів безоглядну боротьбу обом загарбницьким путугам в обороні своїх природних прав, будувати своє вільне самостійне життя у власній суворенній державі. Тогочасний революційний провід українського народу здавав собі вповні справу з усіх консеквенцій такого рішення. В часі,

коли розгорілася друга світова війна на європейському континенті, а з нею, як зрештою в кожній війні, зближалися можливості реалізації українських державницьких прагнень, перед українським народом отиралися тільки три шляхи, на які він міг вступити: перше — заховуватися наскрізь пасивно як посторонній глядач у розгрі між чужими імперіялістичними силами й виждати більш пригощих умов і конюнктури для своєго політичного виступу, друге — заявитися по одній чи по другій стороні ворожих імперіалізмів і включити себе в їх боротьбу, і третє — вийти на політичну й бойову арену як самостійний чинник, що боронить власних інтересів проти ворожих на них зазіхань.

Перша можливість виключалася вже тому, що імперіялістична війна розгралася на українській землі та змісця до живого заторнула український національний організм. Заховувати невтралітет було неможливо. Друга мусіла відпасти, бо вона була рівнозначна з резигнацією зі своїх національних прагнень, залишенням думки про реалізацію найвищих національних ідеалів і запряженням цілого народу до воза чужих імперіалізмів. І одна й друга можливість ні: на крок не зближували українського питання до його позитивної розв'язки, по лінії здобыття суверенних прав для українського народу. Навпаки, вони демобілізували духово й морально цілій народ і дозволяли противникам на ще більше поневолення України, і то при помочі самих же українців.

Єдиним шляхом, на який міг вступити народ, що шанує свою гідність і прагне до повноти своєго національного життя, було — ввійти як самостійний підмет у нову політичну та мілітарну розгрому.

Український народ вибрав цей третій шлях і вийшов на політичну арену як самостійний, від ніякої чужої сили незалежний чинник, що було рівнозначне зі вступленням на шлях затяжної революційно-визвольної боротьби. Треба признати, що оцінка значення українського народу як самостійного чинника, подана нінецькими й большевицько-московськими імперіялістами, була правильна. Оба імперіялісти перерахувалися тільки у своїх можливостях і сподіваннях, що застусованням найбільш брутальних засобів індівідуального й масового терору супроти українського народу, потраплять його морально заломати та фізично знищити. Зокрема перерахувалися вони, сподіючися, що вдастся їм знищити революційний авангард українського народу, український самостійницький табор. Навпаки, треба підкреслити, що український народ виявив в останніх роках світової війни таку фізичну й моральну тугість, що сьогодні керівні державно-політичні й військові органи українського народу, проаналізувавши перебіг дотеперішньої революційно-визвольної боротьби українського народу за останні роки, сміло та впевнено глядять у наступні тверді роки грядучих змагань за Українську Самостійну Соборну Державу.

Після майже трьохрічної окупації всіх українських земель гітлерівською Німеччиною, з весною 1944 р. починається новий етап в українській революційно-визвольній боротьбі. В тому часі більшість українських земель переходить під повторну ворожу окупацію большевицької Москви. Тоді було вже наглядно, що окупація большевиками Західних і Північно-західних Земель України — це проблема дуже короткого часу. На ділі так і сталося: в наступних місяцях усі українські землі опинилися під новою владою большевицько-московського загарбника. З відступом німців із України, на бойовій арені українських земель залишилися

ді сили, що виступали до запеклої боротьби: большевицько-московський імперіялізм та український народ, в якому передове місце займав український самостійницький табор, що знову ж спиралася на широкі шари української суспільності.

Окупуючи новою українські землі, большевицька Москва застала український народ приготованим. Політично народ був об'єднаний довкруги своєго керівного органу — Української Головної Визвольної Ради, мілітарно — знаходив оборону в збройних кадрах Української Повстанської Армії. Тому ввесь народ був готовий прийняти удари, але рівночасно був рішений ті удари випереджувати, їх відпаровувати й із ще більшою силою віддавати. Большешицько-московські імперіалисти накинули змісця гострі форми боротьби, якої натуга то кріпшла, то послаблювалася, і яка триває до сьогоднішнього дня. З огляду на те, що большевицька Москва закінчила війну на Заході й сьогодні — поза революційними самостійницькими силами поневолених народів — не має поважного противника, з яким знаходилась би в стані війни, український народ входить враз із іншими поневоленими народами в новий етап боротьби. Тому в дальнішому поробимо деякі ствердження ѹ висновки відносно дотеперішньої боротьби українського народу проти большевицько-московського окупанта й будемо старатися вказати на ѹ дальші перспективи.

II

Правильність політичної лінії та повна політична незалежність українського самостійницького табору

Успіх кожної боротьби є залежний від цілого ряду різних моментів, між якими одно з перших місць є те, чи й наскільки керівні й відповідальні політичні чинники потраплять вірно оцінити всі внутрішньо — ѹ зовнішньо — політичні умови, серед яких доводиться їм керувати боротьбою, та накреслити таку політичну лінію боротьби, що відповідала би прагненням народу та витримувала би пробу життя. Правильна оцінка ѹ правильна політична лінія — це задатки успіхів. Навіть коли б народові в даному періоді часу не вдалося зреалізувати своїх цілей, то він — хоч переможений — виходить із такої боротьби нескомпромітованій, бо сама ідея, за яку він боровся, залишається непорушна й несплямлена, а ѹ реалізація переходить як заповіт до завдань грядучих поколінь. Боротьбу можна виграти або програти, на це складається дуже богато причин зовнішнього та внутрішнього порядку. За те народові ніколи не вільно програти своєї чести й національної гідності.

Політична лінія боротьби, яку накреслювала революційно-самостійницька Організація Українських Націоналістів, була характерна наступними основними прикметами:

1. Ясним определенням і визначенням ціли боротьби,
2. Точним визначенням шляху та методів боротьби,
3. Ясно визначеною орієнтацією в боротьбі.

Ціллю боротьби, яку український самостійницький табор ставив перед очі цілого українського народу, була Українська Самостійна Соборна Держава (УССД).

Цього український самостійницький табор не закрив ні перед народом, ні перед чужими ворожими окупантами. Боротьба не велася за український протекто-

рат, губернію, районськомісаріят чи т. зв. радянську Україну, не велася за признання деяких культурних прав чи за деяку кількість соціальних та економічно-господарських полекш, не велася за колгоспи, громгоспи чи приватні господарства; осередньою основною ціллю боротьби була Українська Держава. Все інше вміщалося в тій основній цілі.

Ту ціль український народ мав здобути шляхом революційної боротьби й революційними методами. І тому український самостійницький табор відклав шляхи культурництва й просвітництва, які, на думку українських реакційних кругів, мали би довести до побудови Української Держави. Він відкинув також ту концепцію, в якій заступалася думка, що український народ під чужою окупацією буде еволюціонувати до державності, бо такі методи ніколи, як знаємо з історичного досвіду, не створили ще держави. Для українського самостійницького табору нечуваним дивоглядом була концепція, на якій станули деякі незначні круги українства, які твердили, що ворожих окупантів удастся повчити та переконати про потребу та конечність творення Української Держави й тому висилали до чужого окупанта паперові меморіали з проосьбами, жалями й плаксивими наріканнями. Держави ніхто не виїбрав і такий шлях боротьби був негідний українського народу, а ті, які на той шлях вступили, раз назавжди відсудили себе від того, щоб могти звати себе керівниками та репрезентантами українського народу. Єдино революційний шлях та революційні методи боротьби могли довести до намічененої цілі.

В основу своєї орієнтації поставив український самостійницький табор зasadу орієнтуватися на власні сили народу. В союз із чужими чинниками вільно входити тільки як рівний з рівними, а ніколи як орудя, чи агентурний чинник чужого, а до того ще й ворожого окупанта. Тому український самостійницький табор не з'язував себе ні з большевицькою Москвою, ні з гітлерівською Німеччиною, не йшов з ними на жодні компроміси та співпрацю і називав їх по імені як ворожих загарбників та імперіялістів.

Тим зберіг український самостійницький табор свою повну незалежність від чужих ворожих чинників, свою сувереність і безкомпромісовість у боротьбі з ними, у відрізенні від тих українських груп, що запрягли себе як агентури до чужих імперіялізмів.

В загальному отже, політичну лінію боротьби українського народу, визначену українським самостійницьким табором характеризували – ясне определення ціли, революційність, самостійність, незалежність від чужих чинників і безкомпромісовість.

Накреслення політичної лінії боротьби мало далекодіучі наслідки так у зовнішньому як і внутрішньому аспекті. Треба признати, що ці наслідки були наскрізь позитивні. Передусім воно причинилося до вияснення політичної ситуації та викристалізування поодиноких політичних таборів. Спрямування до ясної мети – боротьби за Українську Державу – змісця виявило, хто ворог українського народу. Больщевицька Москва й гітлерівська Німеччина, які заперечували право українського народу на суверенне державне життя, були змісця здемасковані й виявили себе ворожими імперіялістами по відношенні до України. Визначення шляху та орієнтації вплинуло на викристалізування окремих таборів серед українства. Уряд УРСР, КПБУ та інші дочіпки – УЦК, група Мельника й усієї прибудівки показалися звичайними агентурами чужих імперіялізмів, або реакційно-опортуністичними групами. Далішим наслідком

накреслення ясної політичної лінії самостійницьким табором було те, що, з однієї сторони треба було здобути українські маси, переконати їх у правильності такої політичної концепції й повести до боротьби за її реалізацію, з другої сторони – треба було виступити до боротьби з ворожими імперіялізмами та відпаровувати удари, які старалися задати українському самостійницькому таборові чужі агентури й реакційно-опортуністичні групи серед українства. Треба признати, що український нарід зі своїм політичним авангардом, українським самостійницьким табором, вийшов побідно з вивореної тоді політичної ситуації.

На порозі нового етапу визвольної боротьби українського народу приходить свердити, що політична лінія, по якій вона проводилася, повністю виправдала себе в зустрічі з життям, як єдина правильна та єдино можлива в сучасному положенні українського народу. Перш за все, вона допомогла змобілізувати маси довкруги українського самостійницького табору. Бо іменно виявилось, зокрема на Осередніх та Східніх Українських Землях, що українські маси хочуть одержати ясну відповідь на питання: „За що ви боретеся і яке ваше відношення до німців?“ Крутістями та фразами українські маси не давали себе обдурювати й обманювати. Треба було одверто сказати: — „Ми за Самостійну Україну, а тому ми проти німців і проти большевиків“. Треба було йти дальше та сказати народові, щоб не дав себе ограбити вивозити на каторжні роботи до німецьких заводів. Треба було візвати нарід до самооборони перед німцями й перед большевицькими бандами. Нарід хотів, щоб ним керувати в боротьбі, але він теж хотів знати, за що і проти кого має боротися. Українські самостійники сказали це народові й давали завжди відповідь на всі злободневні питання. Вони те тільки говорили про Українську Суверенну Державу, не тільки „в мріях думали“ про неї, але боролися за неї й умирали. І нарід все те бачив. Тому також українські народні маси вірили українським самостійникам, бо бачили в них правдивих оборонців своїх національних і соціальних прав; вони переймалися самі їхніми ідеями та ставали до боротьби за свою державу.

Українська самостійницька ідея, через правильність політичної лінії й боротьби, закорінилася в цей спосіб у масах українського народу та здобула собі в них право громадянства. Найкращим доказом цього хай послужить факт, що з відступом німців зникли з ними також усі ті залишки агентурних та реакційно-опортуністичних груп, які були з ними зв'язані та в українських народніх масах вже жодного ґрунту не мали. На українських землях залишився тільки український нарід зі своїми організованими самостійницькими кадрами.

Яким могутнім фактором у визвольній боротьбі українського народу була її непов'язаність із чужими імперіялістичними силами, найкраще знову говорять картини з життя. Ворожі імперіялізми старалися дискредитувати український самостійницький рух в очах українських мас, представляючи його як чужу агентуру. І тут навипередки большевицька Москва кричала, що він — це німецька агентура, знову ж німці, а їм потурали й за ними підступцювали українські реакційно-опортуністичні круги, у своїй крикливлій і брехливій пропаганді бісілися, що українські самостійники (т. зв. в народі бандерівці) — це звичайнісکі агенти большевицької Москви. Та українські народні маси не дали себе одурманити. Вони вміли докладно відрізняти правду від брехні та здавали собі ясно справу з того, до чого зміряє така пропаганда. Позиції українських самостійників не тільки через те не послабли, але скріпилися. Вони витримали пробу життя.

Політична лінія боротьби українського народу була диктована річевою та о-

б'єктивною оцінкою міжнародного політичного положення, характеру самої війни та внутрішніх сил, які діяли на українських землях.

Знаменним є факт, що багато державних народів в'язало себе та своє майбутнє національне існування з одним із воюючих імперіалістів, не стараючися вглибітися в сам характер війни. Вони сліпо впрягали себе до воза чужих імперіалістичних сил, при чому вели себе не тільки до катастрофи, але й втрачали всю ідейно-моральну силу, яка одинока є запорукою тривкості екзистенції та росту кожного народу. Згадати б тут Італію і других союзників Німеччини, які пішли на послуги німецького імперіалізму, або Чехословаччину й до деякої міри Польщу, які орієнтувалися на большевицьку Москву. Прозірнія прийшло, але воно прийшло запізно й коштувало забагато жертв.

Серед загального дурману й запаморочення, український самостійницький табор подав правильну оцінку сучасної війни, відмовляючи їй усіх ідейних заłożень, а характеризуючи її як типову війну між імперіалістичними державами за панування над світом, його матеріальними багатствами й за експлуатацію робочої людської сили.

Щоб дійти до такої оцінки війни між імперіалістичними потугами, не треба було навіть основно аналізувати гасел, під якими вона велася. Ту оцінку накидувало саме життя, бо вона випливала з тих політичних методів, якими оба імперіалістичні загарбники, большевицька Москва й гітлерівська Німеччина, користувалися в закріпленні своїх здобутків. Методи провадженої гітлерівською Німеччиною й большевицькою Москвою політики на українських землях зводилися до двох основних моментів: перше – це негація людини, як істоти наділеної духовими силами, розумом і волею, і друге – це негація народу, як означеної соціологічної спільноти з природними правами на окреме життя та з природними праґненнями до повного розгорення й вияву своїх фізичних і духових спроможностей. На ґрунті тієї негації виростали брутальне насильство, фізичний індивідуальний і масовий терор, заперечення свободи думки, совісти й слова, визиск і грабіж, словом усе, що розуміємо під типовою колоніальною загарбницькою політикою.

Дальшою характерною прикметою останньої війни – це її реакційність. У скарбницю людського духа не вносила вона ніяких прогресивних, політичних чи соціальних ідей. Війна, як явище соціологічного порядку в житті людських збріонт, звичайно повстає на ґрунті неупорядкованих політичних і соціальних відносин і тому старається їх радикальним способом змінити. Коли всі інші засоби мирного розв'язання складних політичних і соціальних проблем заводять, тоді війна, видвигаючи нові гасла, нові ідеї, являється окончним, ба навіть одиноким засобом для уздоровлення загально-людського організму. В такому випадку війна, зглядно революція, є рівнозначні з прогресом. Не можна цього ніяк твердити про останню імперіалістичну війну між гітлерівською Німеччиною й большевицькою Москвою, бо ні одна з тих держав не видвигнула таких ідей, які мали б довести до уздоровлення людства й двигнути його на вищий ступінь існування. Навпаки, обі імперіалістичні сили, прямуючи до того, щоби знищити в людині і в народах усе, що було вартісне і здорове, старалися зіпхнути їх до стану звірячого вегетування, а вслід за тим до повної загибелі.

Найкращим доказом реакційності загарбницьких імперіалізмів, большевицько-московського й гітлерівсько-німецького, є видвигнені ними концепції перебудови європейського ладу у формах т. зв. Нової Європи чи Советського Союзу. Обі ці форми були реалізовані большевиками двадцятьсім років, німцями — шість ро-

ків і тому легко подати їх оцінку. Вони є повним запереченням права кожного народу на свободний політичний, соціальний і культурний розвиток у власних державах. Організація європейського чи світового ладу в котрійнебудь із тих форм була б рівнозначна з політичним і соціальним поневоленням людини і народів. Це твердження випливає знову ж не з теоретично-філософічних міркувань, але базується на підставі експериментів пороблених Гітлером і Сталіном. Їхні „Нова Європа“ і „Советський Союз“ виявили себе в практиці як нечувані дотепер в історії людства форми гніту, поневолення, визиску та винищування людини й цілих народів.

І тому неправильним було б думати, що в останній війні зударилися дві воюючі собі сили, які репрезентували два різні комплекси прогресивних ідей і духових вартостей, чи два різні світогляди, з яких бодай один вносив би деякий прогрес у розвиток людських збріонт. Вправді оба воюючі імперіалізми старалися представити цю війну як боротьбу за високі ідеально-моральні принципи, за духові та культурні вартості, щоби в цей спосіб з'єднати собі прихильність світової опінії й себе виправдати; на ділі ж зударилися дві противні матеріально-технічні сили, які своєю перемогою прямували до задовільнення найнижчих інстинктів наживи, грабунку й жадоби влади. Всякі духові, моральні й культурні вартості, як лицарськість, пошанування людської гідності, свобода, гуманість, культура, були в цій війні гітлерівською Німеччиною й большевицькою Москвою потоптані, руйновані й винищувані. Була це війна матерії, а не духа.

Гітлерівська Німеччина й большевицька Москва не могли навіть вести війни за різні ідеально-моральні вартості, бо обі системи, гітлерівська та сталінська, по своїй природі дуже собі близькі та рідні. Це наявно видно хоч би з того, що в 1939 р. їхні репрезентанти дуже скоро договорились не на платформі деякого узгіднення внутрішнього змісту обох систем, але на платформі поділу сфери впливів в Європі, чи — докладніше говорячи — на платформі поділу загарбаної добичі. Такі порозуміння звичайні у звіринному світі, де дві грабіжні звірюки замирюються, коли ні одна з них не в силі з'їсти замордованої добичі. Цікавим є те, що до самого вибуху війни між грабіжниками в 1941 р. не стрічалося між ними взаємної критики політичних метів, державних устроїв, але повну мовчанку, або й взаємне признання. Не могло цього бути, бо самі системи й методи їх правління були тотожні. Назовні виступали вони під різними назвами, за якими скривався цей сам зміст. Отже не ідейний зміст політичних систем довів гітлеризм до зудару з большевизмом, але конкуренційна погоня за необмеженою владою над світом.

Від закінчення війни минає ледви чотири місяці, а вже в так короткому часі зарисовується цілий ряд різниць у поглядах західних демократій і большевицької Москви на внутрішні державні устрої, на системи правління й на питання зв'язані з перебудовою європейського ладу. В пресі дотеперішніх союзників стрічається ряд критичних завваж, невдоволення й перестороги, хоч впродовж кількох років війни демократії були зв'язані з большевиками більше тісним союзом, як був ним союз німецько-большевицький 1939-41 р. Це знак, що демократизм і большевізм у своїй внутрішній структурі є собі далекими й чужими. Цього не можна було твердити про націонал-соціалізм і большевізм.

Брак ідейного змісту відчули оба воюючі імперіалізми й тому оба почали погоню в вишукуванні бодай фіктивного змісту, яким можна би було виповнити

свою внутрішню порожнечу й виправдати перед світом свою загарбницьку війну.

Націонал-соціалізм зі своїм „ідейним“ крамом не був мобілізуючим чинником поза Німеччиною. Большевицький комунізм перестав бути мобілізуючим і цементуючим фактором унутрі СССР. З приводу недостачі переконливих ідей, для Німеччини й большевицької Москви залишався один засіб втримувати маси та об'єднувати їх довкруги себе, чи радше під свою командою, — brutальна сила. Коли ж ця сила показалася невистарчальною, гітлерівська Німеччина й большевицька Москва, відчуваючи свою внутрішню кризу, ідейну вбогість і порожнечу, кидають нові крилаті гасла, які мали скріпити розхитані вже моральні, політичні й мілітарні позиції кожної з них окремо. Окрім шумних звернень, в яких закликалося всі культурні народи до нового „Христового“ походу проти большевицької навали та крім згаданої вже туманної „Нової Європи“, гітлерівська Німеччина не спромоглася більше на жодні інші мобілізуючі ідеї. Зрештою, коли б навіть гітлерівська Німеччина й виступила була з новою політичною програмою й новими ідеями перебудови європейського континенту, то її уже ніхто не повірив би. У цілому світі вона була скомпромітована й здобути довір'я в інших народів вона не могла.

Натомісць большевицька Москва, мистець у підшукуванні різних крикливих кличів, проявила дуже живу ініціативу в винайденні „нового“ змісту — фікції, який мав би рятувати її перед внутрішньою катастрофою. Звідси пояснюється ця негайна переставка на старі російські позиції, як оборона батьківщини, вітчизняна війна, відклик до російського патріотизму народніх мас Советського Союзу, відгребана ідея оборони слов'янських народів, репабліканска московського православ'я і т. д. Оце творило новий зміст, за який гинули сотки тисяч насильно мобілізованих і голодних громадян Советського Союзу.

Очевидно, що між тими ідеями немає ні одної, що вказувала би бодай на мінімальний прогрес. Всі ті т. зв. нові гасла большевицької Москви виповнюювали ще так недавно політичний зміст колишньої царської Росії. Тої ж самої Росії, яку творці жовтневої революції 1917 р. окрестили як найбільше реакційну державу в Європі. Цілими сторіччями служили ці ідеї царської Росії і московським царям як засіб до одурманювання народів російської імперії і продовження своїх загарбницьких імперіялістичних плянів. (Згадати б тут — отечество, родина, русская православная церква, слов'янські браття).

Революція 1917–19. рр. розвалила царську реакційну Росію, а з нею впала також ціла система. Революція викresлила також увесь зміст, який творив підстави реакційної системи. Тим часом на наших очах відбувся парадоксальний зворот у Советському Союзі. Сталін, а на його наказ усі його служаки, які возвеличують революцію 1917 р. і її здобутки, які виводять генезу Советського Союзу саме від тієї революції, вертаться до часів найбільшої реакції зперед 1917 р., перекрещуючи тим самим позитивні досягнення революції 1917 р.

Криза большевицької Москви позначилася не тільки в ідеально-програмовій площині, але охопила цілу соціально-господарську ділянку. Ліберальний капіталізм царської імперії замінено державним капіталізмом большевицької системи. Всі крилаті кличі, під якими велася революція сімнадцятих років — земля селянинові, фабрики робітників, влада народові і його депутатам — пішли в непам'ять. Не обмежена влада знайшлася в руках одної партійної кліки,

або радше одного деспота-диктатора Сталіна, землю й фабрики заграбила держава, а робітник і селянин стали тільки робучими волами в гнітучій державній машині.

В консеквенції большевицька система допровадила до нечуваної експлуатації селянських, робітничих та інтелігентських мас, спричинила їх господарську руїну й привела їх на дно соціальної нужди, висотуючи їхню робочу силу й не створюючи для них у заміні за те хоч би примітивних життєвих умов. Про якийнебудь добробут годі вже й згадувати!

При такій оцінці війни та її європейських партнерів зрозуміло є причина, чому український самостійницький табор, як єдиний репрезентант дійсних прагнень українського народу, не міг в минулому, не може й тепер примиритися з котримнебудь із воюючих імперіалістів, але виступив як наскрізь незалежний фактор на арену політичної та мілітарної розгри. У безідейну порожнечу кинув він новий політичний зміст, який став мобілізуючим засобом не тільки українських народних мас, але й – це треба зокрема підкреслити – усіх народів, які були поневолені одним із воюючих імперіалізмів.

В центрі своїх змагань український народ поставив національну ідею, яка в противість до протиприродних реакційних імперіалістичних концепцій являється ідеєю визволення й державної незалежності всіх свободолюбивих народів.

Ця ідея дізванала й дізнає все більшого розгорнення і тріумфу. Вправді оба імперіалістичні загарбники загнали цю ідею в підпілля і здавлювали її в українських народніх масах найжорстокішими засобами, та проте вона перетривала важку пробу життя, перейшла до наступу на ворожих загарбників і в сучасний момент являється однокою тривкою вартістю, яка залишилася на європейському побоєвиці серед витвореної ідейної та духової порожнечі. На платформі цієї ідеї можна мобілізувати всі поневолені народи, закінчити війну, яка знайшлася в стадії передишки й побудувати тривкий мир.

Зокрема виявилось, що в сучасному поширеному новими територіальними здобртками Советському Союзі, національна ідея, як ідея політичного й соціального визволення людини й народів, переживає своє відродження. Завершенням відродження національної ідеї та її закріпленням буде побудова національних суверених держав поневолених большевицькою Москвою народів у їхніх етнографічних границях.

Відродження національної ідеї в Україні дійшло до незвичайної натуги. Вона в дуже несприятливих умовах окупантської дійсності змобілізувала українські народні маси політично й надхнула їх до збройної боротьби, що є незбитим доказом правильності, живучості й переконливості самої ідеї.

За останні роки української визвольної боротьби, зокрема з большевицьким окупантром, виявилось, що основною мобілізуючою й цементуючою силою українського народу є залишиться на будуче ідейно-політичний зміст та сили власного народу. Уклад зовнішньополітичних сил та евентуальні збройні конфлікти між ними можуть бути тільки допоміжними в приспішенні реалізації прагнень народу.

На ідейно-політичний зміст, кинений українським самостійницьким табором у вирів сучасних політичних і збройних конфліктів і боронений усіма можливими засобами, включно до збройних, починають сьогодні орієнтуватися всі інші народи, які знайшлися в сфері большевицьких впливів. Іхне політичне положення в деяких випадках у сучасний момент ще краще від положення українського народу, але — коли б большевицькій Москві вдалось закріпити свої позиції — доля всіх

народів була б зрівняна. Щоб не допустити до закріплення большевицької Москви на нових позиціях, треба проти неї боротися. Тому ідейно-політичний зміст визвольної боротьби українського народу, якого об'єктивну правду признають усі народи, перестає сьогодні бути виключною власністю самого українського народу. Його переймають як свій всі народи, що політично розгубилися в останній імперіалістичній війні й зараз шукають рятунку перед тією ж самою загрозою, яка висить вже близько тридцять років над українським народом. Це дає українському народові нову силу й сповнює його ще більшою вірою: у боротьбі проти большевицької Москви український народ не буде осамітнений, але поруч нього стоятимуть в одній лаві всі народи, які дорожать національною свободою, прагнуть до державної суверенності й бороняг культурних надбань людського духа, що їх брутально нищить большевицька Москва.

Закінчуєчи короткий огляд правильності політичної лінії визвольної боротьби українського народу, характеру останньої імперіалістичної війни та її партнерів і форми нашого виступу на політичну арену, стверджуємо:

1. Український народ не з'язав своїх державно-визвольних змагань з воюючими імперіалістичними загарбниками, чим зберіг свою повну самостійність і незалежність від посторонніх чинників,

2. Український народ зберіг ідею чистоти революційно-визвольної боротьби, чéрез що не скомпромітував своєї національної чести й не сплямив своєї гідності,

3. Український народ внес у сучасну розгубленість та ідейну порожнечу новий ідейно-політичний зміст, який стане основою для побудови нового ладу та справедливого миру після розвалу імперіалістичної большевицької Москви,

4. Український народ упродовж кількох років війни досьогодні захищає свої права в політичній і збройній боротьбі проти большевицької Москви, чим дає незбиті докази правильності своєї боротьби,

5. Український народ увійшов як самостійний підмет на політичну арену, що в майбутньому буде мати далекодумчі наслідки та впливи на уклад європейських політичних сил,

6. Ідейно-політичний зміст боротьби українського народу став власністю свободолюбивих, зокрема большевицькою Москвою поневолених народів, що створює підстави для побудови могутнього фронту боротьби свободолюбивих народів проти большевицького імперіалізму,

7. На внутрішньому відтинку український народ змобілізувався під прапором одної ідеї і під керівництвом найвищого органу влади в Україні — Української Головної Визвольної Ради, що скріплює його позиції й запевнює успіх у дальшій революційно-визвольній боротьбі.

III

Місце України в сучасній політичній ситуації

Після розвалу гітлерівської Німеччини, з витворенням нової політичної ситуації, на європейському побоєвиці залишилася переможцем большевицька Москва. Її сила не лежить у мобілізуючій прогресивній ідеї, хоч назовні Москва бажає себе представити як репрезентанта й носія світового прогресу, але матеріально-

технічних засобах і в поліційній системі правління. У зовнішньому світі позиції большевицької Москви втримуються лише тим, що вона вміло виступає там як найбільше поступова, ліберальна й найдемократичніша держава в світі, при чому вбирає ще на себе тогу оборонця гнобленої робітничої кляси й реформатора неправедливого соціального ладу в „гнилому“ капіталістичному світі. Обріхуючи ось так своїх власних громадян та цілий світ, большевицька Москва старається закріпіти свої новоздобуті політичні й мілітарні позиції, щоби приготувати себе до нової імперіялістичної війни й до нового загарбницького походу на підбій цілого світу. Що такі приготування в Советському Союзі вже почалися, про це наявно говорить останні зарядження большевицько-московського центру: нова п'ятирічка, гарячкова віdbудова та розбудова тяжкої промисловості, зокрема военної індустрії, насильне стягання податків та позичок на кілька років наперед (за 1946 і 1947 рр.), мобілізація нових річників і всякі військові перевишки на і т.д.

Яке ж місце в сучасній, внутрішній і зовнішній політичній ситуації буде визначуватися для України? Нас не цікавить те, яке місце визначує для України большевицька Москва. Нам це відоме, ѹ сьогодні можемо тільки додати, що політика большевицької Москви супроти України по лінії грабежу, експлуатації й винищування не тільки буде продовжуватися, але - ми свідомі цього - вона прийме ще невидані дотепер форми. Та для нас не важне те, яке місце для України буде визначувати большевицька Москва, бо це місце в сучасній політичній ситуації визначується й буде визначуватися українським народом і питомим тягарем його власної революційно-візвольної боротьби.

Україна займала ввесь час до вибуху світової війни, а пізніше впродовж самої війни, центральне місце у внутрішній політиці Советського Союзу, не тільки як джерело й резервуар матеріальних ресурсів большевицької Москви, але в першу чергу як єдина сила, яка демаскувала її імперіялістичні пляни, протиставлялася її централізмові й у потенції залишалася завжди поважною загрозою в реалізації її загарбницької політики. В часі теперішньої военної передишкі центральна роль України в нічому не змінилася, а навпаки - вона ще зросла. Вплинули на те основні переміни в духовій структурі українського народу, який в катаклізмі останньої війни отримав себе від нанесених йому большевицькою Москвою ударів, вийшов зі стану змучення боротьбою, з життєвої апатії та пасивізму й віднайшов шлях до своєго відродження серед розгублення, витвореного довголітнім пануванням большевицької Москви. Український народ не дав себе перетворити в аморфну мерту масу, до якої старалася його привести большевицька Москва, але віднайшов себе, а враз із тим віднайшов новий ідейно-політичний зміст, який його оживляє і спрямовує досягнення тих цілей і вартостей, з яких його ограбила імперіялістична Москва.

Треба було аж міцного военного потрясення, щоб український народ вийшов із хвилевого розгублення й твердо вступив на шлях своєго національного відродження.

Вправді Україна понесла в цій війні на фронтах і в запіллі важкі втрати в матеріальних і в людських резервах, завдані їй обома імперіялістичними загарбниками, та це не є рішальним моментом у революційно-візвольній боротьбі. Цінюю тих втрат Украйна здобула й закріпила за собою свої нові ідейно-моральні й реально-політичні позиції, які будуть її визначувати центральне місце й центральну роль в дальшому політичному та мілітарному розвитку подій, так на Сході, як і на Заході Європи.

Питома вага України лежить сьогодні в здоровості й фізичній тугості українських народних мас, які — не зважаючи на втрати — не розложилися й не послабилися в своїй життєздатності. До цього як основний момент доходить те, що національна свідомість і політична активність українських народних мас на всіх землях України поглибилася та зросла; вона сьогодні спрямована до одної мети — боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу. Зневіру в свій найвищий національний ідеал, яка наступила у висліді програних визвольних змагань, а головне — як наслідок систематичного більшевицького викорінювання всяких проявів української національної думки й відрубности, заступає наново віра в те, що тільки у власній національній державі можна створити підстави до всеобщого вияву, розгорнення та росту всіх пропарків народу й побудувати основи для його соціального добробуту.

Крім цього українські народні маси зрозуміли, що створення Української Держави через розвал Советського Союзу не випливає з якихнебудь вузьких шовиністичних заложень і міркувань, але є одиноким засобом знищення дотеперішньої централістичної більшевицько-московської системи правління та одинокою можливістю для побудови національних держав поневолених більшевицькою Москвою народів. Боротись за Українську Державу означає сьогодні стільки, що боротись за волю всіх поневолених народів. Так розуміють це українські народні маси, так розуміють це також більшевицько-сталінські загарбники, коли в своїх урядових зверненнях говорять сьогодні про „бандерівців“ українських, польських, литовських і т. д.

Тому боротьба за Українську Державу ~~вже~~ сьогодні в очах українців з Оседніх та Східніх Земель, які привикли думати категоріями громадян великої імперії, не є чимсь реакційним, бо в ІІ кінцевій фазі буде знищений більшевицько-московський централізм і сучасна сталінська реакція, які поневолюють та експлуатують інші народи т. зв. Советського Союзу. На руїнах сучасного реакційного та імперіялістичного ССР повстануть вільні суверенні держави вільних народів, які будуть жити як рівні з рівними у дружніх взаєминах. Боротьба за Українську Державу вміщається сьогодні в програмовому гаслі, що об'єднує і під яким боряться всі поневолені більшевицькою Москвою народи — свобода народам і свобода людині. Навіть російський народ, бажаючи скинути й розвалити сучасну більшевицьку систему правління, мусить вибирати цей шлях боротьби і приєднатися до спільногого фронту боротьби поневолених народів проти більшевицьких загарбників і гнобителів.

Україна, з огляду на чисельність своєго населення, своє центральне місце в теперішньому Советському Союзі і свій вклад у визвольну боротьбу всіх народів, ~~вже~~ в сучасний момент являється організатором і керівником революційно-визвольної боротьби всіх поневолених народів проти більшевицької Москви.

Керівництво України боротьбою поневолених народів Сходу не лежить тільки в тому, що на неї й на ІІ ідейно-політичний зміст боротьби орієнтується всі інші народи Советського Союзу. Воно прибрало ~~вже~~ наскрізь конкретні форми та практичні вияви. Після проведення основної підготовчої політичної роботи серед самостійницьких кругів поневолених народів, всі тенденції цих народів і їх державницькі прагнення знаходили своє відзеркалення в ряді спільніх конференцій із участю представників поневолених народів. Конференції відбулися на україн-

ських землях в умовах окупантської дійсності, під охороною відділів Української Повстанської Армії і національних збройних відділів союзних народів. На конференціях створився та організаційно оформився керівний центр боротьби поневолених народів з большевицькою Москвою. На конференціях винесено також ряд постанов політичного, ідейно-програмового й військового змісту.

Найбільше знаменним виявом живучості ідеї спільноти боротьби свободолюбивих народів проти большевицьких загарбників є організація й участь чужоціональних військових частин в організаційних рямах Української Повстанської Армії, а нещодавно організація і збройні виступи до боротьби з большевизмом національних повстанських відділів інших поневолених Москвою народів на їх власних етнографічних землях — Прибалтика, Кавказ, Польща. Як тісною є політична й мілітарна співпраця між усими поневоленими народами Сходу, хай послужить факт, що при окремих збройних національних повстанських частинах існують зв'язкові старшини інших заприєзнених народів зі своїми невеликими збройними відділами для координування і плянування спільних бойових дій.

Непорушною ідейно-моральною позицією України є багатство таких ідей, якими вона диспонує в сучасному хаосі й духовій кризі імперіялістичних режимів, ідей, які потраплять духово й морально мобілізувати всі маси українського народу та інші підсноветські народи із успіхом протиставитися цілому арсеналові ідейної облуди, брехні й обману большевицької Москви. Ненегація життя і його вартостей, цей типовий продукт большевицько-московської „духовости“, що в большевицькій системі допровадив до індивідуального, соціального й національного поневолення, але повна його апробата, а вслід за тим привернення людей і кожному народові належних їм прав і визначення їм місця в гіерархічно упорядкованому та зорганізованому житті суспільності, з можливостями розгорнення всіх його позитивних сил.

Зокрема в соціальній і господарській ділянці видвигнення нової програми перебудови соціального й господарського ладу на принципах справедливості, без гніту й визиску, незалежно від того, чи визискувачем і гнобителем є друга людина чи клас, уприцілейований народ, партія чи держава, як це має місце в Советському Союзі, здобуває повне признання у всіх поневолених народів. Всі народи Советського Союзу вже свідомі того, що соціальний гніт і визиск буде усунений тільки тоді, коли зникне чужа для них держава з чужою для них системою правління, яка заставляє цілі народи служити собі і своїм імперіялістичним плянам; на її місці повстануть національні держави, які будуть служити своїм народам і своїм громадянам. Держава не сміє бути деспотичним ідолом-божком, перед яким тримтіть і якому служать позбавлені всіх людських прав люди, але держава це форма організованої національної спільноти, яка служить нації та її вільним громадянам, щоби створити їм найбільш пригожі умови для всеобщого розгорнення й вияву їх творчих сил.

Після закінчення останньої війни на Заході витворилася нова політична ситуація, а в ній запримічується виразні тенденції до створювання укладу і політичних сил на платформі поділу держав і народів на малі й великі, при чому ці останні, диспонуючи великими матеріально-технічними засобами й мілітарними силами, мали би після своєї волі й уподоби порядкувати політичний і соціальний

лад у цілому світі і в консеквенції накидувати свою'ю волю усім іншим меншим народам і державам, яким тих засобів бракує. Така перебудова політичного ладу в світі довела б до прямата матерії над духовими вартостями. Вона позбавила б інші народи, фізично слабші, їхньої суверенности й свободи у вирішуванні своїх унутрішніх справ по своїй власній волі, що в наслідках — як на це вказують вже деякі симптоми — буде викликувати постійний фермент і не створить підстав до тривкого миру. В перебудові світового ладу український народ бореться за прямат духа, за справедливість як підставу ладу в світі і за рівність усіх народів у їхніх правах і обов'язках.

Тому Україна ставить концепцію перебудови Сходу Європи й підсноветської Азії на принципах побудови суверенних національних держав, при тісній політичній і господарській співпраці тих держав, як рівний з рівними. Виключення всяких імперіалізмів з нашого простору це позиція, на якій стоїть, якої боронить і за якої здійснення бореться сучасна революційна Україна.

Окреме місце України визначується її досвідом революційної боротьби. Досвід — це річ, якої не можна вивчити з теоритичних підручників, досвід здобувається в зустрічі з життям, у щоденій, нераз довголітній практиці; революційний досвід здобувається у зустрічі з ворогом і в боротьбі з ним. Сьогодні немає народу, який упродовж сторіч, а зокрема в останніх десятиріччях находився би в так важких політичних умовинах як український народ. І немає також народу, що міг би виказатися більшим від українського народу досвідом у революційно-визвольній боротьбі. Ця боротьба змінялася у різних періодах часу, приираючи різні форми, натуру й вияви. Раз вона обмежувалася до самого розбуджування національної свідомості, то знову розгорталася аж до найбільш могутніх виявів у формах самооборонних акцій, збройних збривів і всенациональних повстань. Змінялися умови, в яких вона велася і змінялися противники, проти яких було звернене її вістря. Незмінними залишилися завжди її цілі і її ідейний зміст — повне відродження українського народу. Останні роки війни злагатили цей досвід революційної боротьби українського народу, бо визвольна боротьба велася в найбільш несприятливих умовах і проти найсильніших європейських потуг, гітлерійської Німеччини й большевицької Москви, з їх вираffінованими методами поневолювання.

Коли український народ ще в сучасній політичній ситуації не заломався морально й не дав себе зігнути фізично, а бореться дальше з незмінною впертістю і рішучістю проти большевицької окупації, то в великий мірі завдячує це набутому в довгих і твердих роках революційної боротьби досвідові.

Цей факт має першорядне значення з огляду на розгорнення революційно-визвольної боротьби на землях інших поневолених народів. В гіантському змаганні народів з большевицькою Москвою Україна буде постійно вибиватися на передове місце, а її революційна боротьба буде не тільки мобілізувати, але й учити інші народи. Збираючи наведені вгорі моменти, стверджуємо, що Україна займає в сучасній політичній ситуації окрім передове місце, визначене її ідеально-моральними і політичними вартостями, які вона вносить у скарбницю людського духа для створення нового справедливого політичного й соціального ладу та побудови підстав до майбутнього тривалого миру на Сході Європи.

Центральна позиція України у революційно-визвольній боротьбі за перебу-

дову Сходу Європи не є без значення для європейського Заходу та для всіх тих народів, які широко бажають довести до справедливого миру, тривкого замирення в світі й виключення грізних воєнних катаклізмів у майбутньому. Скорше чи пізніше ці народи будуть мусіти познайомитися з ідейним капіталом українського народу, його визвольними змаганнями й революційною боротьбою. Прийде момент, коли європейський Захід буде мусіти об'єктивно все це оцінити. Коли західні народи усвідомлять собі, яку загрозу для всього людства та для всіх культурник надбань представляє тепер і в будущому імперіалістична большевицька Москва, тоді самі перейдуть на ідейні позиції українського народу, щоб рятувати себе перед зативом варварського імперіалізму, а світ перед катастрофою. Місце України на Заході вже сьогодні визначене й дотеперішнім вкладом у боротьбу проти гітлерівської Німеччини й проти большевицької Москви: це місце Україна завжди здобувала не політичними розмовами, але своєю твердою зброєю проти ворогів своїх, що – як виявилося – були ворогами усіх других народів. У сучасну хвилину українська зброя дальше виковує місце для України, не зважаючи на те, що – як у минулому, так і тепер – визвольна боротьба українського народу не знаходить ще належного її одвертого признання. В боротьбу проти європейських імперіалістичних сил, що захищали постійно основами європейського політичного ладу, Україна внесла дуже багато; вона поклала багато труду і жертв у реалізації справедливого ладу і миру, хоч для себе не могла їх дотепер вибороти. Вистарчить переглянути найновіші сторінки європейської історії за останні десятиріччя, щоб прийти до переконання, що Україна відгравала визначну роль у укладі політичних сил в Європі. В 1918 р. вона, викидаючи німців із України й відбираючи їм господарські бази, перерішувала вислід війни, рік пізніше Україна врятувала Європу перед зативом большевицької Москви. Вона перша й одинока пізнала загрозу большевизму й перша виступила до боротьби з ним. Хоч сама впала, вичерпана у цій боротьбі, та похід большевизму на ній заломився. В наступних двох десятиріччях Україна своєю поставою та революційною боротьбою охоронювала інші держави перед большевицькою експансією. І діяло це в той сам час, коли ці інші держави входили в союзи з большевицькою Москвою й помогали їй розбудовувати її важку індустрію, якої зброя була вже заздалегідь призначена, щоб її вжити до повалення її розбиття тих же самих держав.

Знову ж в останній імперіалістичній війні на поставі українського народу заломилася політично, а в великій мірі через самооборонні та збройні дії українського народу також мілітарно гітлерівська Німеччина. Це тільки ляпідарні об'єктивні ствердження історичних фактів. Їх основне висвітлення жде ще на своєго літописця.

Для нас важно зробити суттєвий висновок, що загальний спротив цілого українського народу проти ворожої окупації в останніх десятиріччях, а зокрема в періоді останньої світової війни й революційно-збройна боротьба українських повстанців у зорганізованих кадрах Української Повстанської Армії, вводять Україну на міжнародну арену як повновартісний та найбільш заслужений політичний чинник у боротьбі проти загарбницьких імперіалізмів.

Вага того чинника буде зростати з кожним днем, бо в хвилині, коли закінчилася війна на Заході її одні народи скліпували перед большевицькою Москвою, другі натомісъ пактують з нею і діляться з нею сферами впливів у світі, сподіючись може, що вістря московського большевизму вдасться притупити паперовими договорами, Україна одна не зложила зброї перед больше-

євським загарбником, але продовжує свою революційно-візвольну боротьбу. Як неможливим було українському народові помиритись із гітлерівською Німеччиною і зложити зброю, так сьогодні український народ не впаде на коліна перед найбільшим своїм ворогом – большевицькою Москвою. Сьогодні Україна стоїть у цій боротьбі все не сама, але у великому фронті боротьби всіх свободолюбивих і Москвою поневолених народів. Свою боротьбу український народ буде прованти аж до моменту, коли його ворог і ворог усіх народів та цілого людства не буде переможений і знищений.

IV

Розклад політичних сил у сучасному стані на українських землях

Впродовж останньої імперіалістичної війни відбувався на українських землях цікавий процес прояснення внутрішньої політичної ситуації, кристалізації української політичної думки й органічної консолідації всіх здорових революційно-самостійницьких сил українського народу. На іншому місці ми вже згадували, в чому містилася суть кристалізації української політичної думки й по якій лінії вона проводилася. Зафіксована кристалізація української політичної думки на початку війни й виразний поділ діючих українських політичних угрупувань, з яких одні станули на платформу самостійництва й безкомпромісової революційної боротьби з окупантами, другі на платформу реакційності, конюнктури й вислужинства ворожим імперіалістам, ародила довгий органічний процес, який відбувався в українських масах і якого метою була якнайширя консолідація всіх революційно-діючих самостійницьких сил і середовища в Україні. Цей процес проходив із низів і виявив себе в загальній консолідації українських народних мас довкруги самостійницької ідеї й політичної концепції української візвольної боротьби, яку реалізувала революційно-самостійницька Організація Українських Націоналістів. У дальшому він позначився повною орієнтацією українських народних мас на Організацію як фактичного керівника й репрезентанта української боротьби. Свій конкретний і найбільш переконливий вияв він знайшов у зорганізованні з добровольців збройних кадрів Української Повстанської Армії (УПА). В той спосіб органічна консолідація українського народу була проведена з низів.

Сиробі зговорення й притягнення до революційної боротьби всіх політичних угрупувань за часів німецької окупації були б безуспішні, бо по-перше — таке механічне сконсолідування не відверкалювало б дійсного стану на українських землях і серед українських народних мас, де ті угрупування не діяли, по-друге деякі з них угрупувань так міцно зв'язали свою долю і свою політичну концепцію з ворожим німецьким імперіалізмом, що для них було неможливим хоч би словним виступом задекларувати своє вороже становище до окупанта (група Мельника). Зрештою консолідувати реакційні й агентурні невеличкі групи було зайвим і недоцільним, бо український народ, сконсолідовавши діючі самостійницької ідеї, яку зі зброею в руках захищав уже тоді проти обох окупантів України, викинув усі залишки реакцій й агентури зі своєго середовища. Як міцна була проведена в низах консолідація українських народних мас, хай послужить ствердження самого факту, що ті українські групи, які хотіли проводити свою власну диверсійну роботу, були зміця викинені з українського життя, не знаходили жодного опору в українському народі й тому розпустило шукали підтримки в чу-

жих імперіялістичних силах, які старалися їх як своє оруддя зберігати при житті. В періоді, коли в Україні зміялися окупанти й на місце німецьких приходили більшевицько – московські імперіалісти, органічний процес консолідації самостійницьких сил українського народу, проведений у низах, знайшов своє оформлення і завершення в покликанні до життя українським народом найвищого Органу влади й керівництва — Української Головної Визвольної Ради (УГВР). В її склад увійшли представники самостійницького табору, революційні діячі з поодиноких українських земель і представники окремих політичних середовищ, наскільки вони визнавали платформу революційно-візвольної боротьби УГВР.

Закінчення консолідації в створенні УГВР було наскрізь природним і відповідало дійсному станові та укладові внутрішніх політичних сил на всіх землях України. З утечею німців із України потягнулися за ними й усі ті українські політичні недобитки, які на українських землях хотіли рости й утримуватися при помочі ворожої імперіялістичної сили. По них сьогодні на українських землях і сліду не залишилося. Ті ідейні одиниці, які були збаламучені своїми попередніми вожаками, залишаючись на українських землях, включили себе в єдиний революційний самостійницький фронт боротьби українського народу й підпорядкувалися Революційному Проводові та Владі України — Українській Головній Визвольній Раді.

Від часу нової більшевицької окупації витворився на українських землях новий стан, який триває вже майже півтора року. Україна це сьогодні великий табор, де супроти себе стоять у жорсткій боротьбі дві політичні й мілітарні сили: чужа — більшевицько-московська і власна — українська. Більшевицько-московська — сперта на своїх матеріально-технічних засобах, на державно-попізній системі і на тих нечисленних виродках українського народу, що пішли на службу чужим імперіялістичним інтересам, зраджуючи свою батьківщину й за-продуючи себе більшевицько-московському грабіжникові. Та чужа, ворожа сила діє і прикладає всіх зусиль, не перебираючи в засобах, щоб духово й фізично знищити український нарід. Проти неї стоїть цілий український нарід, що боронить своєго духового обличчя й фізичної екзистенції. Нарід — об'єднаний перш за все одною ідеєю боротьби за власну суверенітетну державу. Він творить матеріальну й моральну базу для цілого революційно-візвольного руху. Без опертя в народі й без такої його постави була б не до переведення як анебудь політична, а тим більше збройна самостійницька боротьба. Серед народу одні з визначних місць займають усі ті революційні діячі з поодиноких українських земель, які — хоч не декларують себе визнавцями якоїнебудь політичної партійної програми — свою поставою і своїм вкладом у боротьбу включають себе у широкий самостійницький фронт українського народу на платформі візвольної боротьби УГВР.

Передовий революційно-діючий актив народу — як і давніше — об'єднаний у рядах революційно-самостійницької Організації Українських Націоналістів (ОУН), єдиній сьогодні діючій політичній організації в Україні. З народу виходять добровольці, які творять, поповнюють і скріплюють збройні кадри Української Повстанської Армії (УПА).

Центральне керівництво цілою політичною і військовою боротьбою українського народу знаходиться в руках найвищого Органу незалежної влади в Україні — Української Головної Визвольної Ради (УГВР) і її виконного органу Генерального Секретаріату.

Ось так виглядає сьогодні революційна Україна. Нема в ній розбиття на партії і партійної гризни. Ціла Україна об'єднана у гігантській боротьбі проти

одного ворога — большевицької Москви та ІІ агентур на українських землях, якими є т.зв. уряд УРСР з москалем Хрущовом і запроданцем Гречухою на чолі, КПБУ і НКГБ. Є один нарід, надхнений одною ідеєю і підпорядкований одному революційному Проводові. Такий стан — це без сумніву позитивне явище в житті українського народу. Таке міцне об'єднання могло створитися тільки в твердих умовах революційної боротьби за бути або не бути цілого народу. Воно являється сьогодні дорогоцінним здобутком останніх років визвольної боротьби.

Для кожного є зрозумілим, що революційна Україна зі своїми політичними та збройними кадрами змушені діяти в твердих умовах підпільного життя перед окупантською дійсністю і звідси розгортали свою працю й боротьбу. Вправді на зовні не тріюмфує ще українська самостійницька ідея, та вона живе й горить у душах цілого народу. Больше-вицька Москва безсильна, щоб вирвати цю ідею з душ українських народніх мас, знищити її й погасити вогонь революційної боротьби. Щоби вбити ідею, треба фізично знищити український нарід.

V

Перспективи

На тлі нової політичної дійсності, в якій у сучасний момент знаходиться український нарід, зарисовуються дальші питання, зв'язані з перспективами української революційно-визвольної боротьби. Перше — це питання її доцільності. При розгляданні доцільності революційно-визвольної боротьби, перш усього треба виключити характерний підхід до неї опортуністичних кругів, які кожну боротьбу розглядають крізь призму ворожих силя, проти яких боротьба ведеться. Кожна революційно-визвольна боротьба якогось народу за своє визволення зустрічається у своїх початках із такими противниками і такими труднощами, що — коли б тільки це мало рішати про те, боротись, чи припинити її залишити боротьбу — прийшло би опустіти руки, зложити зброю і вгнутьсь перед противником. В консеквенції це довело б до духової демобілізації народу та його капітуляції перед ворогом, бо це звичайне явище, що противник має гнітучу матеріальну перевагу над народом, якого поневолює. Та труднощі її вороги — це щось природне в кожній боротьбі і хвилява матеріальна перевага в боротьбі ще не перерішує І висіду. На капітуляцію можуть рішатися тільки зневірені слабодухи, які втратили віру у власний нарід і дали себе засліпити або застрашити чужий ворожій силі. Натоміс історичний досвід повчає, що жодні імперії, хоч би і як могутні, не є вічними і непереможними. Це знаємо з досвіду першої світової війни, де повторно потвердилося теж в останній війні, в якій могутня Німеччина провалилася під ударами своїх противників і ніщо не залишилося з її давньої сили й могутності.

Тому заперестання революційної боротьби тільки тому, що мається перед собою матеріально сильнішого противника, допомогло б лише противникові закрипити себе й без труду розправитися з народом, який зложив перед ним свою зброю.

Український Нарід ніколи за час своєї довговікової історії не капітулював перед ворогом, хоч був ним хви-

лево переможений. Тоді український народ переходить до інших форм самої визвольної боротьби. Йдучи слідами своїх славних предків, він не скапітулює сьогодні й не скапітулює в будучому перед своїм найбільшим ворогом, большевицькою Москвою.

Про доцільність революційно-визвольної боротьби українського народу можуть рішати тільки наступні основні моменти:

1. Чи ідея, за яку бореться український народ, є справедлива, переконлива і прогресивна,
2. Наскільки революційна боротьба дає гарантію існування нації і хоронить народ перед винищеннем,
3. Чи революційна боротьба є конечна до здійснення національно-визвольної концепції.

Про переконливість, справедливість і прогресивність ідеї, за яку бореться український народ, не приходиться багато говорити, бо про це була вже мова на іншому місці. Це ідея побудови Української Самостійної Соборної Держави на українських етнографічних землях. Ніхто не може заперечувати народові права, яке йому на підставі природного закону належиться і яке в нічому не порушує прав інших народів, хіба що сам народ цього права на державу добровільно зрікається. Український народ доказав упродовж своєго історичного будуття, що ідея державності йому дорога. За цю ідею він боровся і досьогодні боронить її перед ворожою агресією.

У відповідь на питання, наскільки революційна боротьба гарантує існування нації, вийдемо від основного ствердження, що капітуляція перед большевицькою Москвою є рівноважна зі самогубством українського народу. Факти недавнього минулого нехай за себе говорять: коли український народ, приданий большевицькою Москвою, послабив свою революційно-визвольну боротьбу проти неї в 1922 р., большевицька Москва за не повних двадцять років панування в Україні винищила голодом, розстрілами й засланнями коло дев'ять мільйонів українського населення, обезголовила український народ, винищуючи всі його провідні кадри й довела до того, що — коли б не була розгорілася нова світова війна — український народ, як народ у сьогоднішньому соціологічному розумінні, а не в понятті безобразної маси — після це кількох десятків років большевицького поневолення, був би перестав існувати як відрубна одиниця. Жертви українського народу в роках цілої першої світової війни й у роках революції, коли ввесь народ активно та з великою натугою боровся за свою державу, є неспівімірні до мільйонових жертв у часі послаблення самої боротьби. Питаємо, котрий з народів, з німецьким включно, мав дев'ять мільйонів трупів на фронтах за час обох світових воєн? Большевицька Москва натомісць вимордувала стільки українців за час сімнадцяти років миру.

На підставі статистичних даних, гітлерівська Німеччина вимордувала більше п'ять мільйонів юдівського мирного населення. Питаємо, чи юдівський народ мав би такі втрати, коли б був поставив організований спротив і боровся за своє фізичне існування?

Та найкращим доказом того, наскільки революційна боротьба зберігає існування нації, є роки німецької окупації України. Найбільші втрати матеріальні й у людях поніс український народ на тих теренах, на яких у самих початках не боронився перед грабіжем, насильством, вивозами, арештами й розстрілами. Не хочемо йти в дальше минуле та згадувати, скільки соток тисяч козацтва й українського населення винищила давня царська Москва в часі миру, коли Україна по slabлювала та запереставала боротьбу з Москвою.

Зрештою доцільність революційної боротьби українського народу перерішується незмінними й рішучими плянами большевицької Москви: знищити фізично український народ. Тому питання буде звучати: чи український народ вже сьогодні має себе підпорядкувати большевицькій Москві і дозволити себе винищити без якого-небудь спротиву, чи революційно-визвольною безкомпромісовою боротьбою так довго надщерблювати й послаблювати силу большевицької системи, аж доки большевицька Москва не розложиться внутрій не впаде під ударами революційних сил усіх поневолених народів. Кожний, шануючий свою національну честь, народ вибирає боротьбу у тому большевицька Москва не буде святкувати тріумфу в Україні.

При аналізі доцільності революційно-визвольної боротьби не вільно забувати ще таких моментів: у кожній боротьбі є жертви, але кожна боротьба духовно й морально цементує народ. Вона його загартовує і робить відпорним на чужі розкладові впливи, вона хоронить його перед деморалізацією, словом — виковує міцного духа народу й формує його душу, без чого існування нації є неможливим. Вона вкінці — і цього не слід забувати — послаблює противника, надщерблює його сили, зриває маску з його обличчя й обезцінює його та розоблачує перед очима цілого світу.

Тому революційно-визвольна боротьба українського народу являється не лише доцільною, але вона є твердою конечністю.

Конечність революційної боротьби є диктована крім того самою концепцією визвольної боротьби, яку реалізував і в будучому рішений реалізувати український самостійницький табор і керівні органи українського самостійницького руху. Наша концепція — це орієнтація на самостійницькі сили українського народу та всіх інших поневолених большевицькою Москвою народів, які спільними зусиллями та спільною революційною боротьбою внутрі Співдружності Союзу доведуть до його розвалу. Ми не орієнтуємося на чужу інтервенцію, але створюємо такі внутрішні умовини в Співдружності Союзі, які неминуче доведуть до його внутрішнього потрясення. Тоді в революційному зриві всіх народів довершимо його повний розвал і упадок. Зовнішні чинники можуть бути помічними в реалізації концепції нашої визвольної боротьби, але їх ми ніколи не ставимо в осередку своєї визвольної концепції боротьби. Ми не ждемо, щоб нам хтонебудь приніс у дарунку волю, ми хочемо й рішені її самі для себе здобувати й вибороти.

Ставляючи ось так в осередку нашої політичної концепції власні сили народу і його революційну боротьбу, не пересуджуємо самих форм боротьби. Форми боротьби не є суттєві, про них рішає виключно доцільність їх застосування в даному моменті. Вони зумовлені кожночасною дійсністю, допускають широку скалю і є змінними в залежності від тактики противника, від укладу внутрішніх і зовнішніх сил і т. п.

Подібно було в часі німецької окупації українських земель. Formи революційної боротьби були змінні на різних теренах і в різному часі, натомісъ зміст боротьби залишався завжди незмінний. Зміст боротьби, твердий і непорушний, її форми еластичні й змінні — це засада революційної боротьби.

В сучасний момент революційно-визвольна боротьба українського народу проти большевицької Москви охоплює всі шари української суспільності, розгортається на всіх українських землях і проводиться у змінних формах і зі змінною натугою. Основне є те, що ввесь народ бореться за свої національні ідеали, а не

жде пасивно, заки більшевицька Москва брутально й безкарно його винищить і українськими трупами встелить і погноїть просторі тайги Сибіру.

Входимо в новий важкий етап боротьби українського народу за його існування й волю. Входимо в неї з цілим об'єднаним і надхненим вірою у свою перемогу українським народом, який бореться за своє життя і свою Суверенну Державу.

Через революційно-визвольну боротьбу і підготову визвольної революції в СССР — до Української Держави!

За національне її соціальне визволення всіх народів СССР!

Єдино революційний шлях і революційні методи боротьби доведуть до створення Української Держави!

Ясне определення ціли, революційність, незалежність від чужих чинників і безкомпромісовість визначають політичну лінію боротьби українського народу!

Через національну її соціальну революцію та знищення імперіялістичної сталінської реакційної твердині — до відбудови вільних національних держав поневолених народів!

ІЗ ДОКУМЕНТІВ БОРОТЬБИ

У першій половині 1944 р. залишилися під німецькою окупацією тільки Північно – Західні й Західні Українські Землі. Той час почали німці використовувати, щоб до решти винищити ті землі. Сприяло їм ще й те, що багато сильних відділів УПАрмії опинилося вже по другому боці фронту, в більшевицькому запліті, а інші були заняti перегрупованням і підготовкою до боротьби з новим окупантом. Ці обставини й дали змогу німцям проводити свої злочинні акції на терені українських земель.

У першу чергу гітлерівські недобитки почали масово виселювати цілі українські села, грабуючи при тому полищене майно. Усіх мужчин висилили до копання ровів у прифронтовій полосі, або забирали до Німеччини на роботи. Боєздатних чоловіків насильно включували в ряди СС-Дивізії, чи інших військових частин. Та найбільше злочинним потягненням німців під ту пору була ловля українських юнаків у віці 14-15 літ. Різними брехливими обіцянками про добровільну й почесну службу оборони своєї батьківщини перед ворожою навалою, а передусім силою стягали німецькі оширенники український молодняк і включали його в ряди своєї протильтунської оборони на німецькій території.

Метою цих гітлерівських акцій було бажання скріпити свої надщерублені оборонні ряди, а теж ослабити наш самостійницький рух, забираючи з України людський матеріял і винищуючи його на чужих фронтах, у боях за свої імперіялістичні цілі. Забираючи всіх мужчин, німці мали на меті теж підірвати зненавидженій ними УПА підставу набору військової сили.

Та український самостійницько-революційний Провід на українських землях був свідомий тієї небезпеки й ужив відповідних протизаходів. За його наказами відділи УПАрмії збройно обороняли села, не дозволяючи гітлерівським зайданцям виселювати населення і грабувати майна. Часті освобождення українців із готових уже транспортів, чи лагерів були ділом повстанців, що в той спосіб унеможливлювали новітній німецький ясир.

Відповідною сильною пропагандою між насильно забраними до німецьких військових частин українськими вояками старався Революційний Провід паралізувати ниціїну німецьку політику.

Як зразок подаємо в цілості одну з багатьох таких відозв, що їх

український самостійницький рух масово поширював між фронтовим воєдством, а також на теренах цілої Німеччини :

»Що повинен знати українець насильно забравий до німецької армії?«

„Сучасна імперіялістична війна вступила в критичну фазу. Напід дотеперішні гнобителі, надлюмивши свої сили, наближаються до неминучого упадку. Розтративши свої власні сили, німецькі окупанти силою і терором заставляють тисячі українців іти в німецьку армію. Без резерв, виснажені, розбиті і зломані невдачами німці хочуть нашою кров'ю рятувати своє безнадійне положення, заставляють нас гинути за свої імперіялістичні інтереси.

Що ж отже повинен знати кожний українець у німецькій армії, про що не повинен він ніколи забувати ?

1. Не забувай, що німецька армія це ворог політичних і державних стремлінь українського народу. Тому свій примусовий побут у німецькій армії використай для того, щоб навчитися військового діла і приготовитись до служби своєму власному народові у рядах Української Армії.
2. Знай, що німецька армія сьогодні б'ється за те, щоб німецькі імперіялісти на чолі з Гітлером могли поневолювати, грабити й винищувати всі європейські та позаєвропейські народи.
3. Будь свідомий того, що, подібно як ми, кожний народ хоче жити вільним життям у власній самостійній державі і боротися за свою волю. Тому не дай себе вжити до поборювання повстанських відділів поневолених народів.
4. Коли киннуть тебе німці до боротьби з повстанськими відділами поневолених народів, ти не бийся з ними, покидай ряди німецької армії і переходи на сторону повстанців. Розкажи їм про боротьбу Українського Народу за свою самостійну державу. Борись разом з ними за їхню волю. Коли там кров ідея, чи наложиш головою, то за святе діло визволення поневоленого народу. За тебе народ цей віддячить Україні.
5. Коли попадеш в англо-американський полон, то розкажи, що тебе мобілізували силою. Розкажи про знущання німецьких окупантів над українським народом та про його геройську боротьбу за державну самостійність.
6. Коли б по англо-американській стороні хотіли тебе включити в польський легіон, або віддати більшевикам, протестуй проти того, шукай зв'язку з українськими організаціями й товариствами, які хочуть так як і ти, Самостійної України.

7. Коли німці кинуть тебе на більшевицький фронт, не забувай що проти тебе в окопах можуть стояти твої рідні брати українці, або сини інших поневолених Москвою народів, так само насильно змобілізовані в Червону Армію, як ти в німецьку. Старайся пізнати їх, порозумітися з ними, щоб ви не вбивали себе взаємно за чужі інтереси більшевиків або німців.
8. Коли тільки маси для цього нагоду, бери якнайбільше зброї, амуніції та переходи до українських повстанських відділів, щоби боротися за визволення українського народу. Перекажи твоїому братоні червоноармійцеві, щоби робив те саме.
9. Більшевикам у руки не попадай, бо знай, що в них не знайдеш ні пощади, ні спасіння. Після упадку Німеччини більшевики будуть єдиним ворогом українського народу і з ними прийдеться нам звести важкий бій.
10. У відношенні до чужинців поступай так, як личить членові українського лицарського народу. Будь до них чесний і вічливий, шануй їх культуру й політичні почуття. Будь гордий за твою національну належність.
11. Поширюй наші політичні ідеї, думки й гасла. Роз'яснюй потребу спільногого фронту всіх поневолених народів у боротьбі проти імперіалістів. Поборюй ворожу пропаганду імперіалістів, зокрема більшевиків, які тепер намагаються поневолити народи середньої Європи.
12. Коли біля тебе є українці, то впливай на них, щоби думали так як ти, щоб юсі ви творили одну суцільну групу, свідому своєго важкого положення і своїх великих завдань.
13. Не піднимай ніколи партійних дискусій і спорів, намагайся приєднати до одного гуртка всіх українців, засліплених партійною вузькістю і нетерпимістю.
14. Живи дружньо та по-приятельськи та помагай кожному українцеві, без уваги на його освіту, професію, релігійні переконання, мову чи місце народження. Будь готовий за своєго брата віддати кожнотаке все, навіть життя.
15. Будь постійно діяльний, але обережний. Бережися зрадників, ворожих агентів і провокаторів.

Завжди й усюди пам'ятай, що твое життя належить Україні. На рідних землях залишились тисячі борців, що в найважчих умовинах ведуть криваву боротьбу за волю народу. Вони обороняють твоїх рідних, близьких і знайомих перед ворожим терором, насильством і знищанням. Прислухуйся постійно до голосу, що йде з України.

А коли прийде рішальна хвилина й народ покличе тебе до дій, —

не барись! Одинцем чи гуртами прорідяйтесь крізь ворожі фронти й кордони та зі збросю в руках ставайте в ряди рідної армії.

СЛАВА УКРАЇНІ! — ГЕРОЯМ СЛАВА!

У червні 1944 р."

Наслідки такої пропаганди українського самостійницького руху проявилися вже вкоротці й українці—вояки, насильно забрані до німецької армії, своєю мужньою поставою впovні доказали, що вони розуміють і піддержують ідеї руху і його думку спільної боротьби поненовленіх німецьким імперіалізмом народів.

Вірність ідеї, що її видвигнув у своїй боротьбі одинокий український народ, а саме: Свобода народам! — засвідчили українці—вояки масовим переходом до повстанських визвольних відділів Югославії, Франції й Данії і припечатали її своєю кров'ю.

Гітлерівські загарбники покинули українські землі і їхнє місце зайняли нові окупанти — сталінські імперіялісти. Для УПАрмії і Самостійницького Проводу настали нові завдання в нових умовах. У Червоній Армії було багато українців, що їх сталінські слуги — НКВД зразу забрали до армії. Геніальні в своїй облуді большевики створили т.зв. „Українські фронти“ до боротьби з німецьким гітлеризмом, та заразом воюни намагалися руками тих же українців винищити увесь український народ.

Тому треба було освідомити тих українців червоноармійців, що при їхній помочі сталінці хотіли закріпощити цілу Україну. Зразу ж з'явилися відповідні листівки, що розкривали несвідомим бійцям правдиве обличчя большевицького імперіалізму, проголошеного шумно „Вітчизняною війною“.

„Брати Червоноармійці!

Ви прийшли до своїх українських сіл і міст. Але німецько-большевицькі імперіялісти цькують Вас на свій рідний народ. Вони забороняють Вам говорити зі своїми братами і сестрами! Вони заставляють Вас стріляти своїх рідних синів і дочек!

У гітлерівців і сталінців однакова ціль. Вони хочуть вигубити українських робітників і селян, а недобитків перетворити у своїх рабів.

Брати! Не слухайте народного ката Сталіна! Не слухайте його лакеїв-комісарів і партійних щурів!

Український народ ніколи не продавався і ніколи не падав на коліна перед ворогом! Український народ бореться за свою незалежність з німецькими імперіялістами і буде боротися з большевицькими окупантами! Во всі вони приносять українцям смерть, голод, Сибір, тюрми і страшний грабіж.

СМЕРТЬ ОКУПАНТАМ УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ!

ХАЙ ЖИВЕ БОРОТЬБА ЗА САМОСТІЙНУ УКРАЇНУ!

1944 р.

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ“

У висліді цієї акції почався оживлений рух серед українців-бійців Червоної Армії. Вони зразу зрозуміли, куди це їх веде сталінська зграя і що їхніми руками Сталін знову хоче обернути в „квітучий рай“ цілу Україну. Пройняті слушним гнівом на дикунські методи гітлерівців, вони мали тільки одну мету: якнайскорше прогнати ворога зі своєї батьківщини. Зараз вони побачили, що Сталін і його соратники нічим не кращі за Гітлера з його райхскомісарами. Ім стало ясно, що Сталін mrіє про панування над цілим світом, а вони мусять класти свої голови за його божевільні задуми. Українці-бійці Червоної Армії додумалися, що сталінські наганячі гонять їх скорострільним вогнем до боротьби з УПАрмією, яка єдина захищає Україну і її інтереси. Тому, як відповідь червоним сатрапам, в'явилася листівка самих бійців до своїх ранених товаришів за підписом Військової Національно-Визвольної Організації І. Українського Фронту. Подаємо її у відписі:

Смерть гітлерівсько-сталінським окупантам!

До раненого бійця.

Дорогий Брате!

За що нас калічать? За що ми кладемо свої голови, за яке життя, за чиї інтереси? — Це кат Сталін хоче замість Гітлера панувати над народами. Через нього ми гнемо в госпіталях і лягаємо трупом у чистому полі! Кремлівський дракон сказав, що ми дійдемо лише до Сяну і Бугу, а там буде битись польська армія. А що ж вийшло? Тепер нас топлять у Вислі, женуть автоматами на Прусію, летять наші голови під Варшавою, а кінця війни ще не видно.

На фронті гибне тільки наш брат — українець. За таємним наказом Сталіна 12. січня 1944 р. СП № 0047 — трудящих України гонять тільки в першу лінію Фронту, стріляють їх сотнями тисяч, щоби пізніше легше було кувати Україну в большевицько-московські кайдани. І ніхто мерців не закопує, ніхто важко ранених не підбирає.

Під Львовом лежав у полі ранений Бабій Сава Олександрович — боєць 812. полку, 304. стрілецької Житомирської дивізії. Він три дні спливав кров'ю і ніхто зі санітарів не підібрал його. Цей син Поділля, що народився в селі Семиківцях, Чиморовецького району, помер як бездомний прошак. Так умирають десятки тисяч бійців-українців. Трупи валяються на боєвищах як колоди, а чорні круки видовбують їм очі. Лише в час останніх наступів під Холмом не підібрано 314 трупів, під Бродами 1318, в околицях Львова 930, біля Ясс — 279 трупів.

Брати! Кривавий деспот Сталін по українських кістках хоче звити якнайдаліше на Захід, щоб запрягти в большевицьке ярмо нові

народи. Не вийде. Хай сталінські держиморди самі воюють за плани мракобіса Сталіна. А плани його — це сон рябої кобили.

Брати! Ми прогнали Гітлера з України. Тепер пора голову зняти кремлівському цареві Сталіну, його соратникам хрощовим і терористичному апаратові — НКВД. Тоді настане щасливе життя на Україні — без колгоспної панщини, національного гніту, без Сибіру, без голоду, концтаборів, стахановщини, штрафів і надзвичайних судів. Тоді Україна, як Самостійна Держава, буде жити в дружбі і приязні з усіма вільними народами.

Брати! Одужавши, повертайтесь додому. Український народ допоможе вам пробратись до рідних сіл і міст. На місцях організовуйте бойові повстанські загони і вливайтесь до Української Повстанської Армії — єдиної визвольної Армії українського народу.

Хай живе Самостійна Україна!

**Слава Революційному Урядові України —
— Українській Головній Визвольній Раді!
Смерть Гітлеру і Сталіну!**

**ВІЙСЬКОВА НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ
І-го УКРАЇНСЬКОГО ФРОНТУ**

Передай товаришеві!

Ховай від ворога! ”

Лави УПАрмії поповнилися новими кадрами бійців з Червоної Армії, які відчули, що єдиним захисником і оборонцем прав українського народу є тільки Українська Повстанська Армія і єдиний Самостійницько-Революційний Провід — Українська Головна Визвольна Рада.

Советський Союз це нечутвана форма гніту, поневолення, визиску та винищування людини й інших народів!

Капітуляція українського народу перед більшевицькою Москвою була б рівнозначна з його самогубством!

Місце України в сучасній політичній ситуації буде визначуватися самим українським народом і питомим тягарем його владної революційно-визвольної боротьби!

... Ще лунають наші гасла і віра вогняна в серцях
ще не погасла

(Картини краєвої дійсності)

I

Зажурилась Україна, що ніде прожити. . .

Над полями стояв дикий гул. Вихри бігли табунами, розвіваючи гриви чорних димів. Небо щільно вгорталося в багряницю пожеж. Ступоніли шляхи під вагою залізних машин і зойком рваного заліза дрижало повітря. Кров зеркалилася оверцями і смерть натомлено присідала на придорожніх стовпах. Золото пшениці осідало на кінських копитах і голод плакав дитиною. Курявою пробігали на захід широкі дороги і людське добро роасипалося ровами. Білий жах виповзав із хащів і накидався щенюком. Безсило лопотів крилами чорний німецький орел, ступлюючи загарбницькі кіхті. Різко, як наказ, цокотіли повстанські кулі, шукаючи його серця.

Німецька армія була в відвороті. За нею тягнулася пустеля і руйною крилася неозора даль України.

А від надволжанських пісків налітав новий буревій.

Далекими, сторожкими покликами перекликувалися ліси: вартуй! Села хмурилися в твердому завзятті. Місто, як продажна дівка, сміялося до нового загарбника чужинецькою зрадою. Полями пройшло печальним зітханням: Готовсь! Ідуть!

І вони прийшли. Ті самі, що за Великого Богдана, прийшли „доті тіх, кто виступал на бой с Центральною Радою“, ті, що на кривавих штиках несли „визволення братнім народам Западної Білорусії і Западної України“.

Мають ті самі руді, спосочені прaporи і ту саму брехню на ненаситних устах. Є такими, як давніше. Може тільки більше виголоднілі і сильніше ярів жадоба в їхніх очах. І десь в холодному Кремлі розгубили може рештки моралі старих бойовників за вселюдські ідеали. Бо йшли з ними в парі грабіжі і хабарництво, дика сваволя і кривава жорстокість.

Руб зробився їхнім богом і старшинська честь лягає перед ним у пилі. За тисячі можна в них купити звільнення з робіт, можна пройти тюремну решітку і в самого начальника достати новенький паспорт.

Як сарана нахлинули на край, руйнуючи до решти.

II

... Нас Адесса встретіт, как хазяев ...

Підправили покинуті німцями стальні кайдани, підтягнули кріпше ланцюжки і почали хояйнувати. Від Кавказу по Збруч — один великий колгоспний лан. Все збіжжя — ненаситним сталінським наймитам. Усі чоловіки і молодші жінки — в армію, до відбудови заводів, шахт, міст і Дніпрострою. Усі старики, бабусі і діти — на лан.

Піт струмками жолобить старечі обличчя і важка знемога підкошує діточі ноги. Пряно пахне масна земля, зрита тисячами знарядів. Над нею солодкими переливами розсипається жайворонків спів і весело ходить сонце небесною блакиттю. Нудьгою волочиться час і, не кваплячись, марудно відлічує сімнадцятьгодинний трудодень. Стигне на межі кисла юшка, ввесь заробіток колгоспника і голод шкірить свої гострі зуби. Не чути голосного стукоту тракторів і давінке іржання коня пішло вслід за армією. Мотузяні, широкі шлеї мулять до крові жіночі плечі і відгортають тонкі скиби. І несеться журним спогадом туга далеких земель: „буде враг проклятий батьками орати, матерями волочити...“ А в ясному повітрі ударом бича гострий, всевладний наказ: „Від зорі до зорі на колгоспному лані“. І віється степами гірка як іронія, чужинецька насмішлива пісня:

„Україна, ти хлібородная, нам хлеб отдала, а сама голодная.“

III

Прийшли. I город обступили ...

Шевченко

Місто взяло їх у свої обійми і кинуло під ноги побиті плити хідників. Закружляла в повітрі лайка сталінських гончаків. Нахабністю кричать на мурах широкі плахти кінових реклам: Петро I., Іван Грізний, Суворов — кращі герої Вітчизни. В театрах віє подихом українських степів, що їх звільнив від германського ярма „геніяльний Сталін“. Крізь відчинені вікна кавярень і барів шонком стелиться музика. Жіночтво зі захватом мріє про гучні балі.

А вуличками вештаються бездомні люди, хворі, поранені бійці, енка-ведівська босячня і „лицарі нічного промислу“. З усіх закутин зорко слідить сторохже око шпига і сторож кам'яниці: похмуро глядить у слід заляканому інтелігентоні. Колишні пани — поляки виїжджають в Польщу, або мандрують в тюрми. Давня „меншина“ — українці і досі є меншиною. Панівною групою стає тепер інтернаціональний зброд stalінського типу.

Де-не-де промайне бліде, вкрай перелякане колишнім гестапом, лице жида.

Місто оновляється, живе. Гудуть заводи, валками плинуть до праці робітники. Обличчя в морщинах жури: „Двадцять годин праці, двісті-п'ятдесять карбованців у місяць. А в хаті дрібні діти і бахонець хліба коштує тридцять карбованців... Коробка сірників — 6 карб., горівка — 200 карб., тютюн — 700 карб. Зразу стало жити краще, веселіше!“ — І голосний плювок перериває на хвилину важкі думки.

— Жінці треба черевиків, дітям м'яса, бо хворють з того посту, а м'ясний контингент вже стягнений за 1947 рік... А тут вечером мітінг — треба схвалювати резолюції, „добровільно“ декларувати свою зарплату на літак, „танки наші бистрі“, на „позику Перемоги“, на боротьбу з „бандерівцями“, на... Ех, де ж ви „хлопці з ліса?“ Чи чуєте, як хороше жити? А може і собі до УПА? — і враз холоне в серці, бо ж і думки можуть відгадати.

А в проулку таємничо нахиляється „спекулянт“:

„Може доброго вина, шоколяди, англійського матеріалу на вбрання? Дешево — три тисячі карбованців“.

— Одійди, сатано! — І ноги швидше рухаються, щоб не запізнилися на працю. Бо „рідна радянська влада“ зорко стежить і кожному вимірює по його заслугам і по законам „найкращої“ конституції.

Старенький професор шкандибає здовж вулицею і зупиняється біля плакату: „Сьогодні в Оперному Театрі великий бал...“ Професор пригадує собі, що в нього є запрошення на баль. Він добуває з кишені папір і цікаво прочитує зміст: „... квиток на стіл з ікрою, шампанським, винами — чотири тисячі п'ятьсот карбованців...“

Професор довго витирає свої шкля очиць і думає: „Я трудовий інтелігент — професор університету. Влада опікується мною. Маю талони, що за них в Держторзі можу дістати все по зниженні ціні. Такі талони мають тільки люди надійні, на державних посадах, цартиці й інші достойники. Маю місячної платні 3000 карбованців. З того: податок доходовий, позика, уbezпечення й інші драчки — 2150 кар., остає 850 кар. На квиток бракує ще 3650 карб. — Хе, чиста тобі калькуляція! Ну, обійтися без балю з ікрою.“

Професор купує в будці дві „булки“ і півдико дріботить до хати. По дорозі обдумує статтю до „Вільної України“. Стаття має називатися: „Бандерівці з УПА — підлі пси Гітлера“.

Професороні очиці заходять мрякою: „Не напишу, краще згину! Або сам піду в підпілля!“ — Професор простує похилі старі плечі і наче молоднів. Довго дивиться вслід прохожій красуні в полтавським сонцем ув очах і всміхається.

Раптово вуличний продавець газет сполохує його своїм криком: „Вільна Україна за 10 копійок! Банди УПА зліквідовани! Наймити гіт-

лерівські з Юра арештовані! Всі греко-католики просять Уряд УССР прийняти їх до руської православної церкви!" — Професор чує, як його радість відлітає вслід за обдертим хлопчиною. Він втулює свою худу шию між рамена і чимдуж спішить до хати. Писати статтю.

Зі закруті вулиці вибігає дітвора. Голосно накликує їх трамвайний дзвінок і діти, як зграя голубів, перебігають вулицю. Сміх котиться за ними м'ячиком.

— А сьогодні казала мені вчителька, та з Москви, що я мушу записатися до комсомолу! Всі школярі мусять записатися, — чорнявий хлопчина звертається до свого друга.

— А ти що їй сказав? — Цікавиться товариш. Хлопець кладе свою руку на шию товарища і нахиляється до його вуха:

— А дзуськи! Мій брат у повстанцях, а я піду також. Але я їй сказав, що добре! — Гамір парадної колони глушить дітей і вони вмовляють. В одкритому авті нахабно пролітає, ввесь в золоті, достойник. Хідниками снуються ситі, добре вдягнені енкаведисти. Заводські гудки кричать довго, протяжно. Місто живе, оновлюється.

IV

. . . Землі дастъ нову міць Микула новочасний . .

Сонце злазить на верховіття дерев і цікаво зазирає в шибку будинку сільради. Потому, як великий золотий павук, повзе по стінах. Стіни вкриті широкими паперами відоув. Гурт жінок, старших дядьків і малих дітей товпиться біля будинку. Читають.

— А то тільки того наліплоно, що і загати на зиму не треба! — Завважує одна бабуся.

„Вступайте в ряди Червоної Армії . . ." Поволі, складаючи букви, голосно читає відозву мале хлоп'я.

— Вступило би вас у могилу! — Бурмоче під вусом дядько. Він високий, поставний. Очі яріють молодим вогнем, але довгий чупер і кострубата борода пристарюють його на добрий десяток років. Дядько добуває з кишені газету і відриває шматок. Повагом скручує цигарку і з насолодою затягається димом. При тому його очі біжать у даль, де на межі піль майорів ліс. На чолі з'являється темна брижа. Дядько міркує: „Сховок добрий, що правда, ліпший може, як у других, але чортові діти — „шміраки" не дадуть дихати. Вступай! . . . А чорта пухлого не хоч? Десь там є ще „фінка", треба йти до хлопців". — Дядько непомітно, але твердим кроком прямує до хати.

— „Працюйте спільно, супрягою . . . Помагайте один другому . . .

Радянська Влада не змушує нікого йти до колгоспу, але спільна праця приносить великих користі . . .“

„Диви, який мудрий найшовся!” — дивується старий чолов'яга.

„Супрягою, каже! Мой, небоже, та тебе, хрущику сталінський, ще й не було, як наші тати так робили! А він нас хоче вчити!”

— „Ну, дідько би іх взяв в тими нормами. Вже знов треба за місяць вивезти 1200 кубометрів дерева. І чим тут возити? Коней нема, а як є, то плати за коня податок 150 рублів, а заробиш 50 рублів“. —

— „Файний зарібок, але я на нього не лечу!”, — малий кремезний дядько крутить головою.

— Колись-то каже мені голова сільради, чому я не вожу дерева? — А я йому кажу: то їдь сам, тай вози, коли такий мудрий! — Кінь слабий, а до ліса не пускають. Поїхав я раз, а з ліса вискочили ті-о партизани тай до мене: „Не вольно, кажуть, рубати, бо то наш ліс!” — Дядько хитро підсміхається під довгим вусом.

— „Ой, то я вам кажу, кумо”, — голос якоїсь жінки дріжить журною нотою, — „ті податки то кара божа. Гроші нема, продати ніяк, бо „хлопці“ кажуть не годувати тих заволоків, що в місті, а податки плати. Воєнний, особовий, чи хлоп, чи жінка — плати, замужня без дітей — плати. Від хати плати, від коня плати, за корову дай, навіть за кожний улик три рублі деруть ті нехристи. Від поля плати, або иди в той колгосп. Нічого не продаєш, а оборотовий податок беруть, як за рідну маму. Кажуть, що хлоп продає на „паску“, то мусить дати 30% державі. Холери на них мало! Маєш тих п'ять моргів, то за рік назбирається во три тисячі рублів податку”.

„А я вам кажу, що в нас ще добре”, — кума потішає зажурену. „А там, де колгоспи, то ще гірше. Казала та наша вчителька, що то її нам прислали десь аж з під Харкова, що там навіть чоловік не має своєї хати. Держава дає людям дімочки на сплати, але і так після сплати вони є власністю держави, а не людей”.

„Та вчителька, то добра жінка, дай їй Боже здоров'я”, — завважує сусідка. — „Дітей вчить по-нашому, а не по-большевицьки, вчить історії України, не якогось там Йосська”.

З будинку вийшов голова сільради і громада втихла. Голова повів очима по стінах, почухався в потилицю, міркуючи, де приліпити б ще одне оголошення.

„То хіба драпайтесь, куме, на дах!” — Підсмішковуються люди. Голова важко вітхнув і почав розліплювати. Голоси втихли, цікаві очі впилися в чорні рядки.

— „Звернення Уряду і Комуністичної Партиї большевиків Радянської України до всіх підпольних організацій: бандерівців, УПА, УГВР, СБ...

. . . Хто добровільно зголоситься і покине банди . . . тому буде прощено всі його провини . . . "

Довгу хвилину царює мовчанка. Великі чорні літери „звернення” грозять суворими карами за непослух, безпощадним знищеннем і вивозом сім'ї. Товпа мовчки розглядає підписи голови Верховної Ради УССР, Гречухи, премієра Хрущова, секретаря Коротченка.

Та враз мовчанка уривається.

,,Ну і дурні ж ті гречухові хруші, Бог би їм простив!” — Півголосом дивується дядько. „Десь набрав тільки організацій?”

Гострі, повні дотепу завваги скрещуються шпадами. Нудьга сірого життя зникає. Приємно так забавитися отаким читанням. А он, іде поштар і несе повно газет. Знову буде в чім курити. Газетний большевицький папір добрий до махорки.

А ввечорі буде в читальні доклад. Прийде свій чоловік, розкаже, повчить, оповість, як там у світі. Зараз треба йти. Є робота на господарстві і „хлопцям“ треба помогти.

V

Є ще порох в порохівницях, не пощербилися шаблі, не гнуться ще козаки.

Гоголь

Ліс насунув на чуба зелену шапку і дрімає. Часом прокинеться, тряхне верховіттям, розправить костомахи гиляк і знову западає в сон. Купаючись у сонці, іропливуть сірі яструби, зачеркотить цікава сорока. Сторожко скрадаючись, промайне рудою іскрою лис. Заяць, загублений в химерній петлі своїх слідів, зведеться на задні лапки і стоїть, як статуїка лісового божка, доки невідомий жах не метне його опукою в зелену гущу.

М'яким шарудінням листя вирине з лісової тиші сіра постать. Дужі, широкі груди, пружні високі ноги. Лице в позолоті сонця і смазі вітрів. У руках машинова пістоля. Зоркі очі пильно мірять даль. Постать зливається з високим стовбуrom дерева і застигає в безруху.

Поле підбігає до ліса і нашпітує йому свої таємниці. На обрії замислилися малі селянські хати. Зноміж хат виринають люди. Сонце грається на металевих гузиках, цікаво торкається сталевих дул, з страхом зазирає в широкі пащі гармат, де дрімає смерть.

Постать зорить довго, як людський вуж просовується полями. Враз зникає. Ліс мовчить, насунившись. Тільки простукотить зеленоочубий дятель і затріщить гиляка.

Сталеве кільце вужа міцніше огортає ліс. Дві дивізії „кращого“

війська НКВД під проводом генералів, що їм сам Сталін зволив ласкано подати ручку, загони червоних харцизів, п'яних кров'ю і людською кривдою, сотки „сталінських дітей“ і хмари „істребітельних атрядів“ з продажних душ кидаються на ліс. Сам НКГБ з Києва, специ по боротьбі з „партизанськими бандами“, організують ці лови. Вони чваняються, що вже „прочистили від бандерівців кілька районів“. Зараз підуть на ліс, у саме його серце, де заняла позиції Українська Повстанська Армія. Вони знають, що в „хлопців“ є зброя, є свої магазини харчів, одягів, ліків. Знають, що недавно закінчилася школа повстанських старшин, що поповнилися кадри бійців. Вони свідомі, що в тих позірно тихих лісах чайтися смерть того, що зветься „тюрмою народів“ — ССР. І тому висилали вони вже своїх агентів і донощиків, що слизькою, отруйною гадюкою мали проповісти в ряди повстанців. Кидали своїх бандитів. Вони грозили страшними карами і нищенням родин, зганяли робітників і трудову інтелігенцію, яка схвалювала „знищити підліх псів УПА — ворогів народу“. Сам Хрущов їздив по селах і взвив хлопців покинути ліс.

Їздили збирати ганьбу на свої голови Рильський — „співець рибалок — меду Й Навзикаї“, Остап Вишня, що заразив свою душу Соловецьким багном, Тичина, який забув про „Скорбну Матір“. Всі вони, як послушні лакеї, кинулися на села, щоби брехнею своїх слів виманити з ліса повстанців.

Та насмішкувато шумів ліс і наругою зустріли їх білі села. Вітер рвав шматками недоречні слова „Звернення Уряду і Комуністичної Партиї Радянської України“ і чорні ворони забірали його на свої гнізда.

З центру телефонними іскрами летіли догани і НКГБ лютовало. Тому рухнули важкі танки, заторохкотіли літі сталлю гармати. Села пришикли і зеленим верховіттям лісів пробігла гроза.

Сорок тисяч добірних військ НКВД враз зі своїми гончаками лявиною ринули в ліс. А там п'ять тисяч мужніх сердець, мала частина великого збройного рамени Українського Народу, хороброї Української Повстанської Армії, готувалися на кривавий порахунок з ворогом.

Затріщали дерева, поникла трава, затужили під брудним чоботом веселі лісові квіти. Три лави ворогів, одна за одною, у великий розстрільній кинулися в ліс. Ізза дерев вискочив жах невідомого і випив з обличчя всю кров.

А повстанці зручним маневром обійшли ворога і кинулися на його зади. Люто ревнули гармати, захлистуючись, строчили скоростріли. Ліс завмер, зронюючи зелені слізозі своїх листів.

Вісім разів ішли до наступу ворожі тічні і вісім разів сміхом своїх рушниць зустрічали їх повстанці. Сонце пройшло круг неба і залякане сковалося за обрій. Востаннє люто вдарили сталінські наїздники. Весе-

ло проспівала повстанська куля і впав ворожий генерал. Жах диким котом скочив до горла ворога. Почалось замішання і могутнє „Слава!” продерло большевицький залізний перстень.

Сірі тіні пройшли й огорнула їх темна, ласкова українська ніч.

Понуро, жалібно сходили тридцятьдв'ягть тисяч найкращих військ НКВД. Задихані, в крові, верталися проріджені ряди наємних горлорізів. Перелякані вкрай ішли „сталінські діти”. За ними їхали ті, що вклали їх повстанські кулі. Жалібно хилились руді прапори над тілом генерала.

Ліс опустів, замовк. Лісові мавки схилялися над поляглими лицарями-повстанцями і нашпітували їм, що:

„Солодко й почесно є вмирати за батьківщину”.

А в далеких лісах знову сходилися сірі тіні і слава клала на їхні голови дубові вінки.

І линула – стелилася пісня про тих, що своєю груддю заслонюють цілий Український Народ і його єдиний Провід — Українську Головну Визвольну Раду, пісня про хоробру Українську Повстанську Армію.

І слухають її ліси і білі села, слухають міста і столиці, прислухуються райони й цілі області — слухає ціла Україна.

Ідеально-моральна сила є єдиною запорукою тривкості існування та росту кожного народу!

* * *

Держава не сміє бути despoticним ідолом-божком, перед яким тремтять і якому служать позбавлені всіх людських прав раби, але держава це форма організованої національної спільноти, яка служить нації та її вільним громадянам, щоб створити їм найбільш пригожі умови для всебічного розгортання її вияву їх творчих сил!

Biemku з Краю

З обширного матеріалу звітів, що постійно напливають до Секретаріату УГВР, подаємо вістки теж з минулого року, щоб у загальному змалювати положення в Краю, настрої, нинішні заходи большевицького окупанта, як теж збройну боротьбу цілого народу з червоним режимом.

Луцьк, серпень 1944 р. - НКВД приступило до підготовки великої акції переселення ненадійного елементу Західної України на Сибір. Уже визначено місце на величезний концлагер для українців, а саме Ойра-Тура.

Львів, серпень 1944 р. - Червоноармійці, які приїхали в Галичину зі Сходу, жаліються, що на Київщині важко пройхати: „рвуть бандеровци железну дорогу!“

Ковель, серпень 1944 р. - Під впливом діяльності НКВД, заград-отрядів і агентів почали в перших днях нової займанщини слабнути революційні настрої серед населення. Однак швидко наступило поновне оживлення активності мас, головно в напрямі здобування зброї та відновлювання самостійницьких гасел.

Львів, жовтень 1944 р. - На високих школах урядують „спец-відділи“ НКВД, які докладно провірюють минуле кожного студента.

Склад студентів львівського університету: 20 % зі західних областей, 80 % зі східних. Переважають жінки.

Коломия, жовтень 1944 р. - В одному коломийському ресторані завелася розмова між старшинами Червоної Армії

на тему УПА. Один лейтенант різко твердив, що „як ми унічтожаєм германців, так унічтожім і УПА!“ - На це відізвався старий полковник, що УПА не так легко побідити, бо вона має нову зброю, якої не має зараз світ. - „Це їх малада ідея - свабода народам - свабода чоловеку! Це оружіє не льогко победіть!“

Косів, вересень 1944 р. - У селі Смодне знищено дня 25 ц. м. 10 большевицьких сексотів.

Львів, квітень 1945 р. - У львівській газеті „Вільна Україна“ і в київській „Радянська Україна“, з дня 8. квітня ц. р., з'явилася велика стаття Володимира Росовича під наголовком „З хрестом чи з ножем?“ Стаття починається „історичним“ вступом: „Тіні забутих предків“. Року 1701 польський гетьман Яблоновський напав з жовнірами на Успенську церкву, викинув із неї православного священика і на його місце назначив уніята Шумлянського. З того часу почалось на західноукраїнських землях „насильне“ впровадження Унії, яку ще започаткував король Казимир В. Українці довго боролися, вкінці знеможені улягли. Яскравим прикладом тієї боротьби є в 19.

сторічі був – на думку автора статті – Іван Наумович, що „повернувся до віри предків і закликав піти цим шляхом своїх співвітчизняників“ (цебто до православ'я – прим. наша). Та Ватикан його отруй. У розділі „Історія одної кар'єри“ автор знову „історично“ змальовує шляхи кар'єри покійного Митрополита Шептицького. Канцлер Бісмарк, а далі і Вільгельм II. порозумілися з Ватиканом і поділилися акціями уніатської церкви Західної України. Вільгельм II. враз із Ватиканом почали шукати людини, що зуміла б „підкорити непокірливий європейський Схід“. Вибір упав на молодого, „українізованого поляка“, графа Шептицького. Висвячений у священики 1891 року, починає Шептицький „головокружну кар'єру“, Як митрополит, зовсім виправдує сподівання своїх „покровителів“. Заводить латинізацію української церкви, але робить це дуже дипломатично, гамуючи навіть латинізаційні заходи інших українських єпископів. Маючи великі фонди власні і з „Ватикану та Німеччини“, стає меценатом українського духовного життя і так добуває вплив. Та його це не вдоволяє. „Ні його, ні його зверхниковів“. Він хоче стати „екзархом всієї України і всієї Росії від Збруча по Владивосток“. – Задумам цим сприяє світова війна і вивіз митрополита в глибину Росії. Звільнений під час березневої революції, Шептицький призначає „Уніатських екзархів Петрограда та Києва і виїжджає на Україну, де стає почесним гостем Центральної Ради“.

Дальші пляни митрополита перекреслює хід історичних подій. Під час окупації ЗУЗ Польщею, він „бере курс на фашизм“, даючи в себе захист деяким членам ОУН.

Приходить 1939 р. — „Чистилище“. Прихід большевиків завдає митрополитові „страшного удару“. – „Однак ця людина не розгублюється“, – пише автор статті. Митрополит вірить у здійснення своїх задумів і їде на прихід Гітлера. Заразом своїми писаннями виховує відповідно

підчинене йому духовенство. Наслідки були такі, що — як твердить Росович — „деякі священики, які в день носили хрест на грудях, в ночі, озброєні пістолетами, пліч-о-пліч з оунівськими бандитами вбивали радянських активістів“.

З вибухом німецько-sovітської війни відчиняється митрополитові „Рай“. Шептицький без надуми визнає „оперетковий Уряд Степана Бандери з його прем'єром Ярославом Стецьком“ і далі мріє про патріарший стіл.

У розділі під наголовком „Пекло“, замість святкових дзвонів київської Софії на честь Шептицькому — папському легатові, митрополит чує неумовкаючі крики мордованих німцями... Шептицького інформують про подвиги його вихованців у УПА, які з небувалим в історії людства озвірінням і садизмом ріжуть цілі села... Шептицький бачить кров на руках деяких уніатських священиків. – І тоді відзвивається „Голос у пустині“. Митрополит бачить свою поразку і хоче завернути. Але впливи його зникли. Він не находить послуху навіть у духовенства. Найближчі його співробітники, як єпископ Сліпій і другі стали „Примарами“. Митрополит вагається і про його заломання довідується Ватикан. Приходить надто скора смерть.

„Перед лицем смерти“ проспівує митрополит свою лебедину пісню, зrozумівши, що „наш народ (після приходу большевиків) знайде тепер в теперішніх управителях краю ту справедливість, що межує з любов'ю і на любові спирається“.

Митрополит умирає й автор думає, що „майбутнє покаже, чи в хвилину його таємничої смерті не з'явилась над ним скорбна тінь Івана Наумовича“. У дальшому розділі статті п. н. „Ті, що вибрали прокляття“, Росович запитує, де ділося завіщання митрополита і чому його слова не дійшли до вірних? Автор закидає греко-католицькому духовенству, що воно радше піддержує „бандерівський рух“, ніж помагає органам влади. Він запитує, коли те духовенство

даль такі докази патріотизму та відданості радянській державі, як дало духовенство православне, головно московське у великій вітчизняній війні.

(Ми нарочно подали зміст цеї статті, що й зараз передруковала вся західно-українська більшевицька преса, щоб виказати, як почалася нагінка на нашу Церкву).

Львів, листопад 1944 р. - У похоронах Митрополита Андрея Шептицького взяв участь прем'єр УССР Микита Хрущов, який зложив на гробі вінок від Сталіна.

Львів, квітень 1945 р. - Дня 12. ц. м. НКВД арештувало митрополита Йосифа Сліпого, єпископа-помічника Н. Будку, єпископа М. Чарнецького, а в Станиславові єпископа Г. Хомишина Лятишевського. Арештованих вивезли в невідомому напрямі.

Станиславів, квітень 1945 р. - На всі церковні відправи мусять мати священики спеціальний дозвіл від Обвікою кому.

Городенка, квітень 1945 р. - За почином УПА переведено широку акцію проти колгоспів.

Житомир, квітень 1945 р. - Більшевики організують т. зв. „недільників“, цебто всі робітники й урядники мусять працювати в неділі при відбудові і прикрашенні міст. У Києві вже відновили в той спосіб Хрестатик.

Львів, травень 1945 р. - Появилося чергове „Звернення Уряду і Партиї Радянської України“ до підпольних українських організацій покинути „злочинну“ роботу.

Станиславів, жовтень 1944 р. — В околиці сіл: Гута, Пороги й Манява, пов. Надвірна, відділ УПА звів кілька боїв із більшевицькими частинами, які нараховували до 1200 людей.

Долина, листопад 1944 р. - Відділи УПА захопили в дніях 3 - 20. Х. ц. р. Перегінсько і Рожнітів. Зліквідовано всі більшевицькі уряди.

Галич, серпень 1944 р. - Відділ

УПА здобув районове місто Букачівці. В руки українських повстанців попали працівники більшевицької адміністрації та НКВД-исти.

Рогатин, серпень 1944 р. - В околиці сіл: Васючин, Довге і Конюшки відділ УПА звів бій із частинами НКВД. Бій тривав цілу добу. Відділ зайняв добре позиції і скосив кулеметним вогнем понад 200 наступаючих більшевиків.

Підгайці, листопад 1944 р. - У дніях 1-6. ц. м. відділи УПА звели ряд боїв із більшевиками, що наступали силою двох дивізій. Українські повстанці розбили зовсім два ворожі баталіони. Здобуто багато зброї, м. ін. 15 кулеметів „Максима“.

Крем'янець, травень 1944 р. - У великій квітневій акції проти Крем'янецчини більшевики кинули 30 - тисячну армію військ НКВД. Дня 23. квітня ц. р. розгорівся бій у селах: Антонівка, Забари, Андрушівка, Обгів і других. Перед переважаючими силами ворога відділи УПА відступили в ліс по лінії: Майданські Гори, Гурби. Мости, Святе, Мощаниця, Обгів. З'єднання УПА налічували 5000 бійців. До головного бою прийшло дня 24. ц. м. у Гурбах. Після сильного гранатометного вогню та при співдіянні всіх родів зброї, включно з танками, ворог ішов кілька разів до наступу. Завязаний бій тривав без перешкод цілий день. У ночі відділи УПА вийшли з ворожого кільця і частина з них прорвалася в Сураязькі ліси, а головні сили взяли напрям на Полісся. У Буші українські відділи звели другий великий бій з більшевиками та пробоем пройшли шосу Рівне-Київ.

Дубно, квітень 1945 р. - Біля села Літовищі, на шляху Шумськ-Дубно, українські повстанці збили кілька більшевицьких літаків. Крім того з ПТР („протитанкове руж'о“) розбили 5 більшевицьких танків.

Тернопіль, квітень 1945 р. - Велика більшевицька акція проти УПА охопила райони: Бережани, Підгайці,

Перемишлиани, Рогатин. Акція ця не дала большевикам сподіваних вислідів.

Коростень, квітень 1945 р. — Для поборювання відділів УПА вислали большевики дивізію військ НКВД.

Київ, травень 1945. — „Істребітльні“ баталіони НКВД ведуть сильну акцію проти УПА в Чернігівських лісах.

Калуш, січень 1945 р. — Курінь УПА під проводом Різуна зліквідував 6. ц. м. т. зв. „випадний пункт“ большевиків у Рипинянці. Згинуло 126 енкаведистів.

Фастів, травень 1945 р. — Діяльність УПА охоплює Правобережжя, починаючи від Києва, Поділля та Волині, де дій повстанських відділів є найсильніші. Відділи УПА мають важку зброю. В одному бою під Васильковом, в квітні ц. р., брало участь по стороні повстанців 7 танків.

Черкаси, травень 1945 р. — На шляху Черкаси — Канів відділи УПА з „Холодного Яру“ розбили сотню большевиків.

Хай живе єдність краю й еміграції!

Все на допомогу краєві, який бореться!

За спільний всеукраїнський революційно-визволиний фронт боротьби!

Демаскуйте і бийте молочного гітлерівського брата Йосифа Сталіна і його інтернаціональну, імперіялістичну кліку та всіх його агентів у краю і закордоном!

Всі на боротьбу проти антинароднього, реакційного, сталінського, імперіялістичного центру!

ЧИТАЙТЕ Й ПОШІРЮЙТЕ КРАЄВІ РЕВОЛЮЦІЙНО-САМОСТІЙНИЦЬКІ ПІДПОЛЬНІ ВИДАННЯ:

ВІСНИК – орган Президії Української Головної Визвольної Ради (УГВР),

ПОВСТАНЕЦЬ – орган Пресової Кватири Української Повстанської Армії (УПА),

ІДЕЯ I ЧИН – орган Проводу Організації Українських Націоналістів (ОУН),

ЗА САМОСТІЙНУ УКРАЇНУ – орган Краєвого Проводу ОУН на ОСУЗ,

ЗА УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ – орган Краєвого Проводу ОУН на ЗУЗ,

ПЕРЕЦЬ – сатирично-гумористичний журнал українських повстанців.

Ціна 10 карб.